

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2018 m. rugpjūčio 7 d.¹

Sujungtos bylos C-325/18 PPU ir C-375/18 PPU

Hampshire County Council
prieš
C.E.,
N.E.

(*Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Airija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – Jurisdikcija ir teismo sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, pripažinimas ir vykdymas – Sąsaja su Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų – Prašymas paskelbti teismo sprendimą vykdytinu – Skundas – Šio skundo padavimo terminas – Galimybė pratęsti terminą – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą – Apimtis – Teismo sprendimo įvykdymas iki nutarties dėl minėto teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu įteikimo atitinkamiems tėvams – Skundo dėl nutarties, kuria teismo sprendimas paskelbtas vykdytinu, veiksmingumo apsauga – Įpareigojimas taikyti apsaugos priemonės“

Turinys

I. Įžanga	3
II. Teisinis pagrindas	3
A. Tarptautinė teisė ir Sąjungos teisė	3
1. Hagos konvencija	3
2. Reglamentas Nr. 2201/2003	4
B. Airijos teisė	8
III. Bylos aplinkybės	9
IV. Procesas Teisingumo Teisme ir prejudiciniai klausimai	12
V. Vertinimas	13

¹ Originalo kalba: prancūzų.

A. Dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą	13
B. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo byloje C-325/18 PPU	13
1. Galimybė pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 prašyti paskelbti vykdytinu teismo sprendimą, susijusį su tėvų pareigomis, nepriklausomai nuo Hagos procedūros	14
2. Negalėjimas pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 prašyti paskelbti vykdytinu sprendimą, kuriuo nurodoma grąžinti vaiką ir kuris nesusijęs su sprendimu dėl tėvų pareigų	17
3. Tarpinė išvada	18
C. Dėl antrojo ir trečiojo prejudicinių klausimų byloje C-325/18 PPU ir prejudicinio klausimo byloje C-375/18 PPU	18
1. Dėl termino (antrasis ir trečiasis prejudiciniai klausimai byloje C-325/18 PPU)	18
a) Pirminės pastabos	19
b) Dėl galimybės pratęsti Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje nustatytą terminą	20
c) Dėl įvairių veiksmų palyginimo pratęsiant apskundimo terminą, numatytą Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje	21
1) Termino viršijimo apimtis	22
2) Reglamento Nr. 2201/2003 tikslai	23
3) Teisės į veiksmingą teisinę gynybą pažeidimas	23
4) Priežastinis ryšys tarp termino nesilaikymo ir administravimo institucijos elgesio	24
5) Šalių elgesys	26
d) Tarpinė išvada	26
2. Dėl įpareigojimo nustatymo (byla C-375/18 PPU)	26
a) Pirminės pastabos	27
b) Dėl „anti-suit injunctions“ draudimo	27
c) Dėl įpareigojimo taikyti apsaugos priemonės naudingumo pagrindinės bylos aplinkybėmis	29
d) Tarpinė išvada	30
VI. Išvada	30

I. Įžanga

1. Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003, vadinamas reglamentu „Briuselis IIa“², – tai Sąjungos teisės aktas, taikytinas, be kita ko, kai kitoje valstybėje narėje prašoma pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą, susijusį su tėvų pareigomis. Tais atvejais, kai vaikai neteisėtai išvežami pažeidžiant globos teises, šis reglamentas apima ir papildo 1980 m. spalio 25 d. Hagoje sudarytos Konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – Hagos konvencija) nuostatas.

2. Šioje byloje keliamas klausimas dėl šių dviejų teisės aktų sąsajos tuo atveju, kai Anglijos šeima, kuriai kilo grėsmė, kad vietos vaikų apsaugos institucija paims jų vaikus, pabėgo į Airiją su dviejų ar trijų dienų amžiaus kūdikiu ir su dviem vaikais, trejų ir penkerių metų amžiaus.

3. Taigi, vietos institucija, nedalyvaujant tėvams, iš pradžių gavo Anglijos teismo nutartį, kuria vaikams buvo skirta teismo nustatyta globa ir nurodyta juos grąžinti į Angliją, o paskui – Airijos teismo sprendimą dėl vykdymo pagal Reglamentą Nr. 2201/2003. Galiausiai, dar prieš įteikiant tėvams šį sprendimą dėl vykdymo, Anglijos institucija, padedama atitinkamų Airijos institucijų, įvykdė sprendimą ir išvežė vaikus atgal į Angliją tėvams nežinant. Tuomet šie tėvai Airijoje apskundė sprendimą dėl vykdymo, paduodami skundą dviem dienomis vėliau, nei Reglamente Nr. 2201/2003 numatyta dėl apskundimo termino. Per tą laiką Anglijos institucija pradėjo kūdikio įvaikinimo Anglijoje procedūrą.

4. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo visų pirma klausia, ar Anglijos institucija, pasinaudojusi bendrosiomis Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis dėl kitoje valstybėje narėje priimtų teismo sprendimų vykdymo tam, kad Anglijoje priimtas sprendimas būtų paskelbtas vykdytinu Airijoje, pažeidė specialiąsias procedūras, taikytinas tarptautinio vaikų grobimo atvejais, kurios numatytos Hagos konvencijoje, siejamoje su Reglamentu Nr. 2201/2003.

5. Toliau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje numatytas terminas, per kurį gali būti apskųstas sprendimas dėl vykdymo, gali būti pratęstas, be kita ko, tuo atveju, kai teismo sprendimas buvo įvykdytas iki nutarties dėl šio sprendimo paskelbimo vykdytinu įteikimo asmeniui, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą.

6. Galiausiai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuriam taip pat buvo pateiktas prašymas taikyti laikinąsias priemones, t. y. nurodyti Anglijos institucijai taikyti apsaugos priemones ir uždrausti šiai institucijai tęsti kūdikio įvaikinimo procedūrą ir pradėti dviejų vyresnių vaikų įvaikinimo procedūrą, prašo Teisingumo Teismo atsakyti į klausimą, ar pagal Sąjungos teisę jam draudžiama nustatyti tokį įpareigojimą kitos valstybės narės viešajai institucijai.

II. Teisinis pagrindas

A. Tarptautinė teisė ir Sąjungos teisė

1. Hagos konvencija

7. Hagos konvencijos 1 straipsnyje nurodyta, kad šios konvencijos tikslas, be kita ko, „užtikrinti, kad neteisėtai į bet kurią Susitariančiąją Valstybę išvežti ar jose laikomi vaikai būtų greitai grąžinti“.

2 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), su pakeitimais, padarytais 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2116/2004 (OL L 367, 2004, p. 1).

8. Pagal Hagos konvencijos 3 straipsnį vaiko išvežimas ar negrąžinimas laikomas neteisėtu, jei:

„a) pažeidžiamos globos teisės, suteiktos asmeniui, institucijai ar kitai organizacijai atskirai ar kartu, pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat jį išvežant ar laikant, įstatymus;

<...>

Globos teisės, nurodytos a punkte, gali būti suteiktos pagal įstatymą arba teismo ar administracinės institucijos sprendimu, arba pagal susitarimą, turintį teisinę galią pagal tos valstybės įstatymus.“

9. Hagos konvencijos 12 straipsnio pirmoje pastraipoje išdėstyta:

„Jei vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas, kaip nurodyta 3 straipsnyje, ir jei pradėdant procesą Susitariančiosios Valstybės, kurioje yra vaikas, teismo ar administracinėse institucijose dar nėra praėjęs vienerių metų terminas nuo tos dienos, kai vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar laikomas, bylą nagrinėjanti institucija nurodo vaiką tuojau pat grąžinti.“

10. Hagos konvencijos 13 straipsnis suformuluotas taip:

„Nepaisant ankstesnio straipsnio nuostatų, valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad vaikas būtų grąžintas, įrodo, kad:

<...>

b) yra didelė rizika, kad vaiką grąžinus jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba kad vaikas pakliūtų į kitą netoleruotiną situaciją.

Teismo ar administracinė institucija taip pat gali atsisakyti nurodyti grąžinti vaiką, jei ji nustato, kad vaikas prieštarauja grąžinimui ir jau yra sulaukęs tokio amžiaus ir brandos, kai tikslinga atsižvelgti į jo nuomonę. <...>“

2. Reglamentas Nr. 2201/2003

11. Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnyje nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

<...>

b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimosi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

2. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su:

a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis;

b) globos, rūpybos ir panašiomis institucijomis;

c) asmens ar institucijos, atsakingos už vaiko asmenį ar turtą, skyrimu ir funkcijomis, atstovavimu vaikui [asmens ar institucijos, kurie turi rūpintis vaiko asmeniu ar jo turtu, atstovauti ar padėti vaikui, skyrimu ir funkcijoms];

d) vaiko paskyrimu į šeimą (šeimyną) [vaiko atidavimu į priimančiąją šeimą] ar globos instituciją;

<...>

3. Šis reglamentas netaikomas:

<...>

- b) sprendimams dėl įvaikinimo, pasirengimo įvaikinimui priemonėms arba įvaikinimo panaikinimui ar atšaukimui;

<...>

12. Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnyje apibrėžtos šios sąvokos:

- „4) „teismo sprendimas“ – tai valstybės narės <...> teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis <...>;

<...>

- 7) „tėvų pareigos“ – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu. [Jos apima, be kita ko, globos teises ir bendravimo teises.];

<...>

- 9) „globos teisės“ apima teises ir pareigas, susijusias su vaiko priežiūra, ypač teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą;

<...>

- 11) „neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas“ – tai vaiko išvežimas ar negrąžinimas tais atvejais, kai:

- a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo [pagal valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji prieš pat išvežimą ar negrąžinimą, teisę]; <...>

13. Reglamento Nr. 2201/2003 II skyriuje „Jurisdikcija“, be kita ko, yra 11 straipsnis „Vaiko grąžinimas“, kuriame nustatyta:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą remiantis 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – 1980 m. Hagos konvencija), sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje nei jis nuolat gyvena valstybėje narėje laikomą vaiką [sugrąžinti į kitą, nei jis nuolat gyvena prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą, valstybę narę neteisėtai išvežtą ar neteisėtai tokioje valstybėje laikomą vaiką], taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

<...>

4. Teismas negali atsisakyti grąžinti vaiką remdamasis Hagos konvencijos 13b straipsniu [13 straipsnio b punktu], jei nustatoma, kad imtasi [tinkamų] priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį sugrąžinus.

<...>

6. Jei teismas priėmė nutartį dėl vaiko negrąžinimo pagal [1980 m.] Hagos konvencijos 13 straipsnį, tas teismas turi [nedelsdamas] tiesiogiai arba per savo centrinę instituciją perduoti teismo įsakymo dėl negrąžinimo ir atitinkamų dokumentų, visų pirma teismo posėdžio protokolo, kopiją valstybės narės, kurioje tas vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, jurisdikciją turinčiam teismui arba centrinei institucijai, kaip nustatyta pagal nacionalinę teisę. [Teismas turi gauti visus nurodytus dokumentus per vieną mėnesį nuo sprendimo dėl vaiko negrąžinimo priėmimo dienos.]

7. Jei viena iš šalių į valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismus dar nesikreipė, šio straipsnio 6 dalyje minėtą informaciją gavęs teismas ar centrinė institucija turi pranešti šalims ir pakviesti jas pagal nacionalinę teisę per tris mėnesius nuo pranešimo teikti teismui teikimus [pastabas], kad teismas galėtų apsvarstyti vaiko globos klausimą.

Nepažeisdamas šiame reglamente pateikiamų jurisdikcijos taisyklių, teismas užbaigia bylą, jei per tą laikotarpį negauna jokių teikimų [jokių pastabų].

8. Nepaisant sprendimo dėl negrąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, bet kuris vėlesnis vaiką grąžinti reikalaujantis sprendimas, kurį priėmė pagal šį reglamentą jurisdikciją turintis teismas, siekiant užtikrinti vaiko grąžinimą yra vykdomas pagal III skyriaus 4 skirsnį.“

14. 20 straipsnyje, kuris taip pat yra II skyriuje, nustatyta:

„1. Neatidėliotinais atvejais šio reglamento nuostatos neužkerta kelio valstybės narės teismams toje valstybėje esantiems asmenims ar turtui taikyti laikinas, įskaitant apsaugines, priemones, kurios gali būti numatytos tos valstybės narės teisėje, netgi jei pagal šį reglamentą kitos valstybės narės teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės.

<...>“

15. Reglamento Nr. 2201/2003 III skyriuje yra nuostatos, susijusios su „Pripažinim[u] ir vykdym[u]“. 1 skirsnyje „Pripažinimas“, be kita ko, yra 21 straipsnis „Teismo sprendimo pripažinimas“, kurio 1 dalyje numatyta:

„Valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų.“

16. Reglamento Nr. 2201/2003 23 straipsnyje nurodyti „Teismo sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, nepripažinimo pagrindai“, t. y.:

„Teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis, nepripažįstamas, jeigu:

- a) toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai, atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikui;
- b) išskyrus skubius atvejus, jis buvo priimtas nesuteikus vaikui galimybės būti išklausytam teisme, pažeidžiant pagrindinius valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą, proceso principus;
- c) jis buvo priimtas asmeniui neatvykus į teismą, jeigu neatvykusiam į teismą asmeniui bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas nebuvo įteiktas laiku ir tokiu būdu, kad šis asmuo turėtų pakankamai laiko pasiruošti savo gynybai, išskyrus tuos atvejus, kai nustatoma, kad toks asmuo nedviprasmiškai pritarė teismo sprendimui;

d) to paprašo bet kuris asmuo, teigiantis, kad teismo sprendimas pažeidžia jo tėvų pareigas, jei minėtas teismo sprendimas buvo priimtas pirmiau nurodytam asmeniui nesuteikus galimybės būti išklaustyam;

<...>

17. Reglamento Nr. 2201/2003 III skyriaus 2 skirsnyje „Prašymas paskelbti teismo sprendimą vykdytinu“, be kita ko, yra 28 straipsnis („Vykdytini teismo sprendimai“), kurio 1 dalyje numatyta:

„Valstybėje narėje priimtas ir joje vykdytinas bei įteiktas teismo sprendimas dėl tėvų pareigų vaikui yra vykdomas kitoje valstybėje narėje tada, kai suinteresuotos šalies prašymu jis buvo pripažintas joje vykdytinu.“

18. Šiuo klausimu Reglamento Nr. 2201/2003 31 straipsnyje nustatyta:

„1. Teismas, į kurį kreipiamasi su prašymu, sprendimą priima nedelsdamas. Nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų [pateikti jokių pastabų] dėl prašymo.

2. Prašymas gali būti atmestas tik dėl vienos iš priežasčių, nurodytų 22, 23 ir 24 straipsniuose.

3. Teismo nutarimas [sprendimas] jokiais aplinkybėmis negali būti peržiūrimas iš esmės.“

19. Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnyje „Sprendimo apskundimas“ nustatyta:

„1. Bet kuri šalis gali apeliacine tvarka apskusti sprendimą dėl prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu.

<...>

3. Apeliacinis skundas nagrinėjamas laikantis taisyklių, reglamentuojančių prieštaraujančių klausimų nagrinėjimo tvarką [reglamentuojančių ginčo teiseną].

4. Jeigu pareiškėjas paduoda apeliacinį skundą dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu, šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, kviečiama atvykti į apeliacinį teismą. <...>

5. Apeliacinis skundas dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu turi būti paduotas per vieną mėnesį nuo jo įteikimo. Jeigu šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei valstybė narė, kurioje sprendimas buvo paskelbtas vykdytinu, terminas apeliaciniam skundui paduoti yra du mėnesiai ir skaičiuojamas nuo įteikimo minėtai šaliai asmeniškai arba pristatymo į jos gyvenamąją vietą dienos. Laikotarpis negali būti pratęstas dėl atstumo.“

20. Reglamento Nr. 2201/2003 35 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Teismas, kuriam pagal 33 arba 34 straipsnius paduodamas apeliacinis skundas, šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, prašymu gali sustabdyti bylą, jeigu kilmės valstybėje narėje buvo paduotas paprastas apeliacinis skundas arba jeigu terminas apeliaciniam skundui paduoti dar nesibaigė. Pastaruoju atveju teismas gali nurodyti terminą, per kurį turi būti paduotas apeliacinis skundas.“

21. Reglamento Nr. 2201/2003 40 straipsnyje apibrėžta minėto reglamento III skyriaus 4 skirsnio taikymo sritis ir nustatyta:

„1. Šis skirsnis taikomas:

a) bendravimo teisėms

ir

b) vaiko sugrąžinimui, susijusiam su teismo sprendimu, priimtu pagal 11 straipsnio 8 dalį.

2. Šio skirsnio nuostatos neužkerta kelio tėvų pareigų turėtojui siekti teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo pagal šio skyriaus 1 ir 2 skirsnių nuostatas.“

22. 42 straipsnyje, kuris yra 4 skirsnyje, numatyta:

„1. 40 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas vaiko sugrąžinimas, pareikalautas valstybėje narėje priimtu vykdytinu teismo sprendimu, yra pripažįstamas ir vykdomas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jo skelbti vykdytinu ir be galimybės ginčyti jo pripažinimą, jei tas teismo sprendimas buvo patvirtintas pažymėjimu kilmės valstybėje narėje pagal šio straipsnio 2 dalį.

Net jei nacionalinė teisė nenustato teismo sprendimo, reikalaujančio vaiko sugrąžinimo, minėto 11 straipsnio b punkto 8 papunktyje, vykdymo įstatymo nustatyta tvarka, kilmės teismas gali paskelbti teismo sprendimą vykdytinu, nepaisydamas jokio apeliacinio skundo.

2. Kilmės valstybės narės teisėjas, priėmęs 40 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytą teismo sprendimą, išduoda šio straipsnio 1 dalyje nurodytą pažymėjimą tik tuo atveju, jeigu:

a) vaikui buvo suteikta galimybė būti išklaustam, išskyrus atvejus, kai to nedera daryti dėl jo amžiaus ar brandumo laipsnio,

b) šalims buvo suteikta galimybė būti išklaustoms; ir

c) teismas, priimdamas savo sprendimą, atsižvelgė į priežastis ir įrodymus, kuriais grindžiama nutartis pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį.

<...>“

B. Airijos teisė

23. *Rules of the Superior Courts* (Aukštesniųjų teismų procedūros reglamentas) 122 straipsnio „Terminai“ 7 dalyje nurodyta:

„Aukštesnysis teismas turi teisę pratęsti arba sutrumpinti, prireikus – pagal jo nustatytas sąlygas, bet kokį terminą, nurodytą šio Procedūros reglamento nuostatose arba įtvirtintą nutartyje dėl termino pratęsimo ir skirtą tam, kad būtų atliktas tam tikras veiksmas ar pateiktas procesinis dokumentas. Sprendimas dėl termino pratęsimo gali būti priimtas net tuo atveju, kai prašymas dėl pratęsimo buvo pateiktas pasibaigus nustatytam ar suteiktam terminui.“

III. Bylos aplinkybės

24. Ši byla susijusi su šeima, kurią sudaro motina³, šiuo metu – 24 metų amžiaus, jos trys vaikai, šiuo metu – šešerių metų⁴, ketverių metų⁵ ir maždaug vienuolikos mėnesių⁶ amžiaus, taip pat jos sutuoktinis⁷, šiuo metu – 26 metų amžiaus, kuris yra kūdikio tėvas ir dviejų vyresnių vaikų patėvis.

25. Iš pagrindinės bylos procesinių dokumentų matyti, kad tuo metu, kai gyveno Anglijoje, motinai ir dviem vyresniems vaikams kelerius metus buvo taikoma vietos vaikų apsaugos institucijos – *Hampshire County Council* (Hampšyro grafystės taryba, Jungtinė Karalystė)⁸ – priežiūra. HGT susirūpinimą kėlė, be kita ko, nepakankama higiena ir švara namuose, antrojo vaiko svorio augimas, smurtas šeimoje, kurį motinos atžvilgiu vykdė antrojo vaiko tėvas tuo metu, kai gyveno su ja, antrojo vaiko tėvo turimi kanapių augalai ir, apskritai, neatsakingos vaikų priežiūros rizika.

26. 2015 ir 2016 m. motina dalyvavo programoje, skirtoje smurto šeimoje aukoms⁹, išsiskyrė su antrojo vaiko tėvu ir ėmėsi veiksmų, kad apsaugotų save ir savo vaikus. Be to, pagerėjo higienos sąlygos namuose.

27. Vis dėlto 2017 m. pirmoje pusėje dviejų vyresnių vaikų atžvilgiu buvo vėl taikoma HGT priežiūros programa, daugiausia dėl nesirūpinimo vaikų gyvenimo sąlygomis ir higienos namuose nesilaikymo. Be to, HGT susirūpinimą kėlė tai, kad 2016 m. pabaigoje motina užmezgė santykius su tėvu, nors jam ir jo ankstesnei sugyventinei buvo atimta jų vaikų globa dėl vieno iš šio vaikų sužeidimo, kuris nebuvo padarytas dėl neatsargumo ir dėl kurio negalima buvo atmesti tikimybės, kad smurtautojas buvo tėvas, nors policijai nepavyko to įrodyti. Taip pat HGT išreiškė susirūpinimą dėl to, kad pirmasis vaikas buvo pasakęs, jog tėvas jam skėlė antausį, ir nebuvo aišku, ar tai įvyko per grumtynes žaidžiant, ar netinkamai baudžiant vaiką.

28. Nė karto neužsiminusi apie galimą dviejų vyresnių vaikų įvaikinimą, HGT svarstė dėl įvairių jų įkurdinimo galimybių, be kita ko, priimančiojoje šeimoje, visų pirma, pas senelę iš motinos pusės arba pas kiekvieno iš jų tėvus. Šiomis aplinkybėmis HGT nusprendė, kad vaikai buvo pernelyg maži, kad būtų galima atsižvelgti į jų nuomonę. HGT taip pat pažymėjo, jog motina buvo nurodžiusi, jog jei būtų nuspręsta, kad vaikai negali likti su ja, ji norėtų, kad jie būtų perduoti jos motinai, t. y. vaikų senelei iš motinos pusės.

29. Taip pat iš HGT ataskaitų bei iš ataskaitų, kurias pateikė pirmojo vaiko mokykla ir antrojo vaiko vaikų darželis, matyti, kad du vyresni vaikai palaikė gerus santykius su savo senele ir kad jų gyvenimo sąlygos pagerėjo nuo to laiko, kai senelė pradėjo padėti jų motinai ir juos nuvedavo rytais į mokyklą ir vaikų daželį. Taip pat iš ataskaitų, kurias 2017 m. vasarą pateikė pirmojo vaiko mokykla ir antrojo vaiko vaikų darželis, matyti, be kita ko, kad vaikai buvo draugiški ir jų santykiai su motina buvo švelnūs. Galiausiai, šios ataskaitos rodo, jog tėvai reaguodavo į pastabas ir prašydavo patarimų, kad pagerintų gyvenimo ir higienos sąlygas, kurias kritikavo socialinės tarnybos, todėl šios sąlygos iš tikrųjų pagerėjo.

3 Toliau – motina.

4 Toliau – pirmasis vaikas.

5 Toliau – antrasis vaikas; taip pat toliau kartu su pirmuoju vaiku – du vyresni vaikai.

6 Toliau – kūdikis.

7 Toliau – tėvas; taip pat toliau kartu su motina – tėvai.

8 Toliau – HGT.

9 „Freedom Programme“, žr. <http://www.freedomprogramme.co.uk/>.

30. 2017 m. birželio 30 d. *Family Court de Portsmouth* (Portsmuto šeimos bylų teismas, Jungtinė Karalystė) priėmė sprendimą dėl dviejų vyresnių vaikų laikinosios globos („interim care order“) skyrimo HGT. Šiuo sprendimu HGT buvo suteiktos tėvų pareigos ir, be kita ko, buvo uždrausta išvežti vaikus iš Jungtinės Karalystės. Nepaisant HGT planų dėl vaikų įkurdinimo, iš pradžių jie buvo palikti pas tėvus. Per posėdį, surengtą vykstant šiam procesui, asmuo, kuriam buvo pavesta atstovauti vaikų interesams¹⁰, pareiškė, kad nesutinka su HGT planu dėl vaikų įkurdinimo.

31. HGT teigimu, 2017 m. rugpjūčio mėn. ši institucija pranešė tėvams apie ketinimą gauti teismo sprendimą dėl kūdikio globos, kai jis gims. Be to, HGT įspėjo tėvus, kad ji prieštaraus bet kokiam neprižiūrimam tėvo kontaktui su kūdikiu.

32. Kūdikis gimė ligoninėje 2017 m. rugsėjo mėn. pradžioje ir motina su kūdikiu grįžo namo tą pačią arba kitą dieną¹¹.

33. Pirmą ar antrą dieną po kūdikio gimimo¹² HGT socialiniai darbuotojai atvyko į tėvų namus ir jiems pranešė apie HGT vaikų globos plano pasikeitimą, t. y. kad vaikai bus paimti iš tėvų. Be to, socialiniai darbuotojai ir tėvai pasirašė susitarimą, pagal kurį tėvas turėjo išvykti iš šeimos namų tą patį vakarą ir iš anksto neįspėjęs HGT nebegalėjo turėti kontaktų su vaikais tol, kol bus baigtos teismo procedūros.

34. Taigi, motina, kuriai tuo metu buvo 23 metai, turėjo likti namuose viena su kūdikiu, gimusiu prieš vieną ar dvi dienas, ir dviem vyresniais trejų ir penkerių metų amžiaus vaikais, o artimiausiu metu buvo planuojama įvykdyti teismo procedūras, per kurias galėjo būti nuspręsta, kad iš jos bus paimti jos vaikai. Be to, vėliau prisaiškinta motina pareiškė, kad tuo momentu ji prisiminė ankstesnį pokalbį su HGT socialiniu darbuotoju, kuris nurodė, jog du vyresni vaikai, kad ir kaip būtų, yra pernelyg dideli įvaikinti, bet kūdikį įvaikinti bus paprasta.

35. Šiomis aplinkybėmis 2017 m. rugsėjo 5 ar 6 d.¹³, t. y. praėjus dviem ar trimis dienoms po kūdikio gimimo, tėvai su vaikais keltu atvyko į Airiją.

36. Atvykę į Airiją, tėvai išsinuomojo namą, kūdikis buvo apžiūrėtas slaugytojos, jie įregistravo vaikus pas vaikų gydytoją ir užrašė du vyresnius vaikus į mokyklą. Be to, šeima buvo prižiūrima Airijos policijos ir Airijos vaikų apsaugos tarnybų (*Child and Family Agency* (Vaikų ir šeimos apsaugos tarnyba, Airija), toliau – CFA), kurios per kelis savo apsilankymus šeimos namuose nekonstatavo jokių nerimą keliančių aplinkybių.

37. 2017 m. rugsėjo 6 d. Portsmuto šeimos bylų teismas priėmė sprendimą dėl kūdikio laikinosios globos („interim care order“) skyrimo HGT.

38. 2017 m. rugsėjo 8 d. HGT pateikė *High Court of Justice (England & Wales), Family Division, Family Court at Portsmouth* (Aukštasis teismas (Anglija ir Velsas, Šeimos bylų skyrius, Portsmuto šeimos bylų teismas, Jungtinė Karalystė), toliau – Anglijos *High Court*) prašymą dėl globos skyrimo trims vaikams. Šis prašymas buvo tą pačią dieną įteiktas tėvų atstovams. Tuomet tėvo atstovas pareiškė, jog neturi nurodymų, susijusių su globos nustatymu, ir nesikreips dėl teisminės pagalbos, kad dalyvautų šiame procese. Motinos atstovas teigė, kad norėjo gauti jos nurodymus, bet jam nepavyko su ja susisiekti telefonu.

¹⁰ „Cafcass guardian“, kuriam pavesta išnagrinėti vietos institucijos planą ir įsitikinti, kad sprendimai priimti atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia atitinkamiems vaikams, žr. <https://www.cafcass.gov.uk/grown-ups/parents-and-carers/care-proceedings/cafcass-role-care-proceedings/>.

¹¹ Nėra visiškai aišku, ar namo buvo grįžta kūdikio gimimo dieną ar kitą dieną po gimimo.

¹² Nėra visiškai aišku, ar šis apsilankymas įvyko pirmą ar antrą dieną po kūdikio gimimo.

¹³ Nėra visiškai aišku, ar tėvai atvyko į Airiją 2017 m. rugsėjo 5, ar 6 d.

39. Vėliau tą pačią dieną Anglijos *High Court*, nedalyvaujant tėvams, priėmė nutartį, kuria skyrė teismo nustatytą globą vaikams ir nurodė juos grąžinti į Angliją (toliau – 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutartis).

40. HGT teigimu, 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutartis buvo įteikta tėvams 2017 m. rugsėjo 11 d.

41. 2017 m. rugsėjo 13 d. *District Court de Gorey* (Gorio apylinkės teismas, Airija) priėmė iki 2017 m. rugsėjo 26 d. turėjusius galioti sprendimus dėl visų trijų vaikų laikinosios globos („interim care orders“) skyrimo CFA. Vaikai buvo laikinai įkurdinti priimančiojoje šeimoje Airijoje.

42. 2017 m. rugsėjo 21 d. *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) (toliau – Airijos *High Court*) priėmė nutartį dėl 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutarties pripažinimo ir vykdymo (toliau – 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartis dėl vykdymo).

43. Tą pačią dieną, kai buvo priimta 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartis dėl vykdymo, CFA tarnybos paėmė vaikus iš priimančiosios šeimos, kurioje jie buvo laikinai įkurdinti, ir perdavė HGT socialiniams darbuotojams Roslero (Airija) keltų uoste. Paskui vaikai buvo nuvežti į Jungtinę Karalystę, kurioje du vyresni vaikai buvo įkurdinti pas antrojo vaiko tėvą, o kūdikis – priimančiojoje šeimoje.

44. Po vaikų išvykimo Anglijos socialinis darbuotojas tėvams apie šį išvykimą pranešė telefonu. Paskui, 2017 m. rugsėjo 22 d., tėvams buvo įteikta 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartis dėl vykdymo.

45. 2017 m. rugsėjo 26 d. tėvai apskundė 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutartį *Court of Appeal of England and Wales* (Apeliacinis teismas, Anglija ir Velsas). 2017 m. spalio 9 d. šis teismas atsisakė leisti jiems paduoti apeliacinį skundą.

46. 2017 m. lapkričio 24 d. tėvų atstovai padavė Airijos *High Court* skundą dėl 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutarties dėl vykdymo, kuri buvo įteikta tėvams 2017 m. rugsėjo 22 d. Per posėdį, surengtą vykstant šiam procesui, tėvų atstovai nurodė, kad tėvai nėra atsakingi už 48 valandų vėlavimą paduodant skundą.

47. 2017 m. gruodžio 21 d. Anglijos *High Court* priėmė sprendimą dėl įkurdinimo („placement order“), kuriuo HGT buvo leista pasirinkti kūdikio tėvius ir įkurdinti jį pas juos.

48. 2018 m. sausio 18 d. Airijos *High Court* atmetė tėvų skundą dėl 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutarties dėl vykdymo, nusprendęs, kad neturi kompetencijos pratęsti apskundimo terminą.

49. Dėl šio skundo atmetimo tėvai padavė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Airija).

50. Vykstant šiam procesui HGT pranešė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad dėl lėšų trūkumo neketina dalyvauti procese. Be to, HGT prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nurodė, jog, kad ir kaip būtų, ji neketina grąžinti vaikų, nesvarbu, koks bus šiame teisme vykstančio proceso rezultatas.

51. 2018 m. gegužės 17 d. nacionalinis teismas pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-325/18 PPU.

52. 2018 m. gegužės 23 d. tėvai kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą ir paprašė taikyti laikinosios apsaugos priemones – nurodyti HGT nebetęsti kūdikio įvaikinimo procedūros ir nepradėti dviejų vyresnių vaikų įvaikinimo procedūros.

53. Nedalyvavusi ir pastarajame procese, tos dienos, kai turėjo įvykti posėdis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, t. y. 2018 m. gegužės 29 d., ryte HGT pateikė pareiškimą. Šiame pareiškime ji pabrėžė, kad siūlė įvaikinti tik kūdikį. Ji nurodė, kad atsižvelgiant į kitų dviejų vaikų amžių, į tai, kad jie įkurdinti pas vieną iš tėvų, t. y. pas antrojo vaiko tėvą, taip pat į jų stiprius broliškus santykius, nėra jokios priežasties pradėti įvaikinimo procedūrą. Jei jie nebegalėtų būti įkurdinti pas antrojo vaiko tėvą, tuomet pagal globos planą jie turėtų būti ilgam laikotarpiui įkurdinti priimančiojoje šeimoje.

54. 2018 m. birželio 7 d. nacionalinis teismas pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-375/18 PPU.

IV. Procesas Teisingumo Teisme ir prejudiciniai klausimai

55. *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas), nagrinėdamas jam paduotą apeliacinį skundą, 2018 m. gegužės 17 d. Teisingumo Teismo kanceliarijai pateikė dokumentą, kuriuo paprašė taikyti prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą, ir pateikė Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus (byla C-325/18 PPU):

- „1. Ar tuo atveju, kai teigiama, kad tėvai arba kiti šeimos nariai savo vaikus neteisėtai išvežė iš jų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės [į kitą valstybę], pažeisdami teismo nutartį, kurią priimti prašė [gyvenamosios vietos] valstybės viešosios valdžios institucija, ši institucija gali prašyti, kad teismo nutartis, kuria nurodoma vaikus grąžinti į tos valstybės teritoriją, būtų vykdoma kitos valstybės narės teismuose pagal Tarybos reglamento Nr. 2201/2003 III skyriaus nuostatas, ar tai prilygtų neteisėtam vengimui taikyti šio reglamento 11 straipsnį ir 1980 m. Hagos konvenciją arba tokios valdžios institucijos piktnaudžiavimui įgaliojimais arba teise?
2. Ar byloje, susijusioje su Tarybos reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis dėl vykdymo, teismas turi kompetenciją pratęsti terminą, nustatytą 33 straipsnio 5 dalyje, kai [faktinis] vėlavimas iš esmės yra *de minimis* ir terminą būtų galima pratęsti remiantis nacionaline teise?
3. Nedarant poveikio antrajam klausimui, ar tokiu atveju, kai užsienio viešosios valdžios institucija, vadovaudamasi pagal <...> Reglamento Nr. 2201/2003 31 straipsnį *ex parte* priimta nutartimi dėl vykdymo, išveža vaikus – ginčo dalykas – iš valstybės narės teritorijos prieš tokią nutartį įteikiant tėvams ir taip atimant iš jų teisę prašyti sustabdyti tokios nutarties vykdymą, kol bus išnagrinėtas apeliacinis skundas, pažeidžiama tėvų teisių pagal [Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (EŽTK)] 6 straipsnį arba [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija)] 47 straipsnį esmė, todėl, siekiant jos nepažeisti, (šio reglamento 33 straipsnio 5 dalyje nustatytas) apskundimo terminas turėtų būti pratęstas?“

56. Be to, 2018 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo šį *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas), kuriame tuo metu buvo pradėta procedūra dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, prejudicinį klausimą, kurį tas teismas taip pat paprašė išnagrinėti pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą (byla C-375/18 PPU):

„Ar pagal Sąjungos teisę, o pirmiausia pagal Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas valstybės narės teismui draudžiama taikyti laikinąsias apsaugos priemones (apsaugos priemones), skirtas *in personam* kitos valstybės narės institucijai, neleidžiant tai institucijai kreiptis į tos kitos valstybės narės teismus dėl vaikų įvaikinimo, kai *in personam* draudimas atsiranda dėl būtinybės apsaugoti šalių teises priverstinio vykdymo procese pagal šio reglamento III skyrių?“

57. Po 2018 m. birželio 11 d. įvykusio administracinio posėdžio Teisingumo Teismo pirmoji kolegija nusprendė sujungti šias bylas ir taikyti joms Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

58. Vykstant procesui Teisingumo Teisme tėvai, HGT, Europos Komisija, taip pat Airijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės pateikė pastabas, o pastaroji vyriausybė atsakė į Teisingumo Teismo klausimus. Tos pačios šalys bei Čekijos ir Lenkijos vyriausybės dalyvavo 2018 m. liepos 13 d. posėdyje.

V. Vertinimas

A. Dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą

59. Iš pagrindinės bylos chronologijos matyti, kad vaikų grąžinimas į Angliją buvo įvykdytas iki Airijos *High Court* nutarties dėl vykdymo įteikimo tėvams. Todėl jie galėjo apskusti šią nutartį tik po jos įvykdymo.

60. Šiomis aplinkybėmis galėtų kilti klausimas, ar ginčas pagrindinėje byloje vis dar yra aktualus, taigi ir klausimas dėl šių prejudicinių klausimų priimtinumą.

61. Iš tiesų, iš Reglamento Nr. 2201/2003 bendros sistemos išplaukia, jog sprendimas dėl vykdymo paprastai turi būti įteiktas šaliai, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, iki jo įvykdymo, kad ši šalis galėtų laiku paduoti skundą, siekdama paprieštarauti šiam vykdymui¹⁴.

62. Vis dėlto, kai teismo sprendimas buvo įvykdytas anksčiau, nei buvo įteiktas sprendimas dėl vykdymo, tai negali reikšti, kad, atvirkščiai, skundas dėl minėto sprendimo dėl vykdymo netenka savo dalyko¹⁵.

63. Tiesa, šiuo klausimu Komisija per posėdį pabrėžė, kad Reglamente Nr. 2201/2003 nenumatyta konkrečios procedūros, pagal kurią Anglijos teismai būtų įpareigoti atsižvelgti į tai, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali panaikinti sprendimą dėl vykdymo.

64. Tačiau, kaip teigė Jungtinės Karalystės vyriausybė, tokioje situacijoje tėvai galėtų paduoti skundą Anglijoje ir vadovaudamiesi tarptautiniu mandagumu („international comity“) Anglijos teismai neignoruotų Airijos teismo sprendimo, o, priešingai, visų pirma vadovautųsi jo motyvais. Be to, kaip taip pat pažymėjo Jungtinė Karalystė ir HGT atstovas, vaikų grąžinimas į Angliją visiškai nėra negrįžtamas ir atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikams, prireikus jie galėtų būti vėl grąžinti į Airiją. Jungtinės Karalystės vyriausybė ir HGT atstovas taip pat nurodė, kad toks išvežimas ir grąžinimas įvyksta dažnai, pavyzdžiui, taikant Hagos konvenciją tarp Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Amerikos Valstijų.

65. Darytina išvada, jog negali kilti abejonių dėl ginčo pagrindinėje byloje aktualumo, taigi dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą.

B. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo byloje C-325/18 PPU

66. Savo pirmuoju klausimu byloje C-325/18 PPU prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar tuo atveju, kai teigiama, kad vaikai buvo neteisėtai išvežti, jų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismo sprendimas, kuriuo nurodoma grąžinti šiuos vaikus, gali būti paskelbtas vykdytinu vaikų buvimo valstybėje narėje pagal bendrąsias Reglamento Nr. 2201/2003 III skyriaus nuostatas, ar tai pažeistų specialiąją procedūrą, taikomą vaikų išvežimo atvejams pagal Hagos konvenciją, siejamą su Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsniu (toliau taip pat – Hagos procedūra).

¹⁴ Žr. šios išvados 118 ir paskesnius punktus.

¹⁵ Šiuo klausimu žr. mano nuomonę byloje *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, 56 ir 57 punktai).

67. Tėvai ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atrodo, mano, kad vaikų išvežimo iš vienos valstybės narės į kitą atveju turi būti subsidiariai taikomos Hagos procedūra ir įprasta teismo sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, pripažinimo ir vykdymo procedūra, numatyta Reglamente Nr. 2201/2003.

68. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį, siejamą su Hagos konvencija, asmeniui, kuris teigia, kad vaikas buvo neteisėtai išvežtas į kitą valstybę narę, leidžiama šios valstybės narės kompetentingai teismo ar administravimo institucijai pateikti prašymą nurodyti grąžinti vaiką. Jei valstybės narės, kurioje yra vaikas, teismas pagal Hagos konvencijos 13 straipsnį atsisako išduoti šį nurodymą grąžinti¹⁶, Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 8 dalimi teismui, pagal minėtą reglamentą turinčiam jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, leidžiama priimti sprendimą, kuriuo nurodoma grąžinti vaiką ir kuris paskui, netaikant paskelbimo vykdytinu procedūros, yra tiesiogiai vykdytinas vaiko buvimo valstybėje narėje, jei jis buvo priimtas ir patvirtintas pagal numatytą procedūrą¹⁷.

69. Šioje byloje yra aišku, kad HGT nepasinaudojo šia procedūra, todėl nebuvo priimtas sprendimas, kuriuo nurodoma grąžinti vaikus, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 8 dalį. Kaip buvo patvirtinta per posėdį, HGT nepasinaudojo šia procedūra, nes, be kita ko, pastaroji taikytina tik tuo atveju, kai vaikas neteisėtai išvežamas pažeidžiant globos teises¹⁸. Tačiau tuo momentu, kai šeima išvyko į Airiją, HGT buvo tikra, kad turi globos teises, susijusias tik su dviem vyresniais vaikais. Taigi nebuvo tikrumo, ar kūdikio išvežimas laikytinas neteisėtu pagal atitinkamas nuostatas¹⁹.

70. Dėl šios priežasties HGT kreipėsi tiesiogiai į Anglijos *High Court* su prašymu skirti vaikams teismo nustatytą globą ir nurodyti grąžinti juos į Angliją, o tada, remdamasi Reglamente Nr. 2201/2003 28 straipsniu, pateikė Airijos *High Court* prašymą paskelbti Anglijos *High Court* nutartį vykdytina.

1. Galimybė pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 prašyti paskelbti vykdytinu teismo sprendimą, susijusį su tėvų pareigomis, nepriklausomai nuo Hagos procedūros

71. Reglamente Nr. 2201/2003 numatytos dvi skirtingos galimybės dėl kitų valstybių narių teismų priimtų sprendimų vykdymo: pirma, bendroji procedūra, pateikiant prašymą paskelbti sprendimą vykdytinu pagal III skyriaus 2 skirsnį (28 ir paskesni straipsniai), ir, antra, specialioji procedūra dėl sprendimų, kurie yra tiesiogiai vykdytini kitoje valstybėje narėje ir dėl kurių paskelbimo vykdytinais nereikia pateikti atitinkamo prašymo, pagal III skyriaus 4 skirsnį (40 ir paskesni straipsniai). Pastaroji procedūra taikoma tik teismo sprendimams, nurodytiems Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 8 dalyje²⁰, t. y. sprendimams dėl grąžinimo, kuriuos, pasibaigus Hagos procedūrai, teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, priima po to, kai valstybės, kurioje yra vaikas, teismas priėmė sprendimą dėl negrąžinimo.

16 Tokio sprendimo dėl negrąžinimo priėmimas yra išankstinė sąlyga taikant specialiąją vykdymo procedūrą pagal Reglamento Nr. 2201/2003 III skyriaus 4 skirsnį; žr. 2008 m. liepos 11 d. Sprendimą *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 74 punktas).

17 Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 17, 18 ir 23 konstatuojamąsias dalis. Dėl išaiškinimų šiuo klausimu taip pat žr. 2008 m. liepos 11 d. Sprendimą *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 61 ir paskesni punktai) ir 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 116 ir paskesni punktai). Taip pat žr. mano nuomonę byloje *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, 58, 72 ir paskesni punktai).

18 Žr. Hagos konvencijos 1 straipsnio a punktą, 3 ir 12 straipsnius ir Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkto a papunktį ir 11 straipsnio 1 dalį (šios išvados **Error! Reference source not found.**, **Error! Reference source not found.**, **Error! Reference source not found.**, **Error! Reference source not found.** ir **Error! Reference source not found.** punktai).

19 Išvykimo į Airiją momentu sprendimai dėl laikinosios globos skyrimo HGT buvo priimti dėl dviejų vyresnių vaikų (žr. šios išvados 30 punktą), tačiau, kaip per posėdį patvirtino HGT atstovas, neįmanoma nustatyti, ar sprendimas dėl kūdikio laikinosios globos buvo priimtas iki išvykimo, ar po jo (žr. šios išvados 35 ir 37 punktus).

20 Kaip ir tam tikri sprendimai dėl bendravimo teisių, apie kuriuos šioje byloje nekalbama.

72. Taigi, remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 40 straipsnio 2 dalimi, III skyriaus 4 skirsnio nuostatos (susijusios su sprendimų dėl grąžinimo, priimtų pasibaigus Hagos procedūrai, vykdytinumu) netrukdo tėvų pareigas turinčiam asmeniui siekti sprendimo, susijusio su tėvų pareigomis, pripažinimo ir vykdymo pagal šio skyriaus 1 ir 2 skirsnius.

73. Pagrindinės bylos aplinkybės taip pat rodo, kad gali būti situacijų, kai sprendimas, kuriuo nustatytos tėvų pareigos asmeniui, likusiam vienoje valstybėje narėje, priimamas tik po vaiko išvežimo į kitą valstybę narę, todėl išvežimas nėra neteisėtas, kaip tai suprantama pagal Hagos procedūrą. Negalėtų būti laikoma, kad tokiu atveju toks asmuo neturi galimybės prašyti sprendimo, kuriuo jam nustatytos tėvų pareigos, paskelbimo vykdytinu vaiko buvimo valstybėje narėje pagal Reglamentą Nr. 2201/2003.

74. Darytina išvada, jog nėra nustatyta, kad asmuo, prašantis grąžinti į kitą valstybę narę išvežtą vaiką, turi būtinai pabandyti pasiekti, kad šis nurodymas dėl grąžinimo būtų priimtas taikant Hagos procedūrą, kad galėtų pateikti prašymą paskelbti vykdytinu kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą, susijusį su tėvų pareigomis, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 28 straipsnį²¹.

75. Abejonės, kurias dėl tokio aiškinimo išdėstė tėvai ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, neįtikina.

76. Visų pirma, negali būti pritarta prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo požiūriui, kad pagal Hagos konvencijos 13 straipsnį numatyta daugiau pagrindų, dėl kurių gali būti atsisakyta nurodyti grąžinti vaiką, nei pagrindų, kuriais pagal Reglamento Nr. 2201/2003 23 straipsnį gali būti paremtas atsisakymas pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą, susijusį su tėvų pareigomis. Iš tiesų atsisakymo ir nepripažinimo pagrindai, numatyti šiose nuostatose, iš esmės sutampa.

77. Tai tuo labiau galioja, nes Reglamentu Nr. 2201/2003 buvo sušvelninti atsisakymo pagrindai, numatyti Hagos konvencijoje, kai ši konvencija kartu su minėtu reglamentu taikoma santykiams tarp Sąjungos valstybių narių: pirma, Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 4 dalimi sušvelnintas Hagos konvencijos 13 straipsnio b punkte numatytas atsisakymo pagrindas; antra, kaip jau buvo nurodyta²², teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį gali nepaisyti sprendimo dėl negrąžinimo, priimto vaiko buvimo valstybės narės teismo, net jei pagal minėto reglamento 42 straipsnio 2 dalies c punktą šis pirmasis teismas turi atsižvelgti į motyvus, kuriais pagrįstas šio sprendimo dėl negrąžinimo priėmimas.

78. Be to, tiesa, kad iš Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 7 dalies ir 42 straipsnio 2 dalies b punkto išplaukia, jog pagal minėto reglamento 11 straipsnio 8 dalį sprendimas dėl grąžinimo negali būti priimtas, jei susijusios šalys neturėjo galimybės būti išklaustos. Vis dėlto iš Reglamento Nr. 2201/2003 31 straipsnio 2 dalies, siejamos su šio reglamento 23 ir 33 straipsniais, matyti, kad sprendimas dėl tėvų pareigų taip pat negali būti paskelbtas vykdytinu kitoje valstybėje narėje, jei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, neturėjo galimybės būti išklaustas²³. Taigi, iš tos aplinkybės, kad šioje byloje nebuvo laikomasi šių pastarųjų nuostatų²⁴, negali būtų daroma išvada, kad pagal įprastą sprendimo dėl tėvų pareigų paskelbimo vykdytinu procedūrą, numatytą Reglamento Nr. 2201/2003 28 ir paskesniuose straipsniuose, sprendimo vykdymui prieštaraujančio asmens teisės apskritai yra mažiau apsaugotos nei pagal minėto reglamento 11, 40 ir 42 straipsniuose numatytą procedūrą.

²¹ Bylose, kuriose buvo priimti 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 62 ir paskesni punktai) ir 2014 m. spalio 9 d. Sprendimas *C* (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 62 ir paskesni punktai), šalys lygiagrečiai pasinaudojo abiem procedūromis ir Teisingumo Teismas tokių veiksmų nekritikavo.

²² Žr. šios išvados 68 punktą.

²³ Žr. šios išvados 118 ir paskesnius punktus.

²⁴ Žr. šios išvados **Error! Reference source not found.** ir paskesnius punktus.

79. Galiausiai, taip pat negali būti remiamasi argumentu, susijusiu su tuo, kad Reglamento Nr. 2201/2003 21 ir 28 straipsnių formulavimas tam tikromis kalbomis²⁵ skiriasi, kiek tai susiję su prašymo paskelbti sprendimą vykdytinu dalyku. 21 straipsnyje iš tiesų nurodyta, kad „valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas“ (t. y. remiantis 2 straipsnio 4 punkte pateiktu apibrėžimu – bet koks sprendimas dėl tėvų pareigų) yra pripažįstamas kitose valstybėse narėse, o 28 straipsnio redakcijoje atitinkamomis kalbomis numatyta, kad prašymas paskelbti sprendimą vykdytinu pateikiamas tik dėl „valstybėje narėje priimt[o] <...> teismo sprendim[o] dėl tėvų pareigų [įgyvendinimo]“²⁶. Vis dėlto šio skirtumo ne tik nėra Reglamento Nr. 2201/2003 versijose visomis kalbomis, bet ir, be to, jis atspindi tik tą aplinkybę, kad būtent sprendimų dėl tėvų pareigų įgyvendinimo atveju turi būti imamasi vykdymo priemonių ir todėl turi būti priimtas sprendimas dėl vykdymo. Tačiau sprendimų dėl tėvų pareigų skyrimo, perdavimo ar atėmimo atveju gali pakakti tik šių sprendimų pripažinimo. Tai nereiškia, kad prašymas paskelbti sprendimą vykdytinu negalimas pastarųjų sprendimų atveju, nes prireikus jie taip pat gali būti vykdomi priverstinai.

80. Pavyzdžiui, be kita ko, tuo atveju, kai vaikas išvežamas iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės į kitą valstybę narę, kilmės valstybės narės teismo sprendimas, kuriuo nustatomos tėvų pareigos ir globos teisės vienam iš šioje valstybėje likusiam tėvų, gali būti priverstinai vykdomas, nes, jei vaiką išvežęs vienas iš tėvų jo „negrąžina“, prireikia valstybės prievartos pagalbos, kad vaikas būtų paimtas ir grąžintas. Tuo labiau kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 9 punktą „globos teisės“ apima, be kita ko, teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą²⁷.

81. Ši aiškinimą patvirtina tai, kaip formuluojamas Reglamento Nr. 2201/2003 39 straipsnyje nurodytas pažymėjimas, kurio pavyzdys pateiktas minėto reglamento II priede. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 37 straipsnio 1 dalies b punktą tokį pažymėjimą, kurį šioje byloje taip pat užpildė Anglijos *High Court*, turi pateikti šalis, kuri prašo paskelbti vykdytinu sprendimą, susijusį su tėvų pareigomis. Taigi, šios tipinės formos 11 punkte yra aiškiai numatyta galimybė nurodyti, ar „[t]eismo sprendimas reikalauja vaiką grąžinti“, taip pat asmens, kuriam vaikas turi būti grąžintas, vardą, pavardę ir adresą. Be to, šiame 11 punkte tiesiogiai pažymėta, kad „[š]i galimybė yra numatyta 40 straipsnio 2 dalyje“.

82. Tai patvirtina, kad teisės aktų leidėjas numatė atvejį, kai sprendimai dėl tėvų pareigų yra susiję su nurodymu grąžinti vaiką į kitą valstybę narę, ir kad šių sprendimų vykdymo gali būti reikalaujama nepriklausomai nuo Hagos procedūros taikymo, kaip numatyta minėto reglamento 11, 40 ir 42 straipsniuose.

25 Taip yra, be kita ko, versijose anglų kalba („[a] judgment on the exercise of parental responsibility in respect of a child given in a Member State“), prancūzų kalba („[l]es décisions rendues dans un État membre sur l'exercice de la responsabilité parentale à l'égard d'un enfant“), ispanų kalba („[l]as resoluciones dictadas en un Estado miembro sobre el ejercicio de la responsabilidad parental con respecto a un menor“), italų kalba („[l]e decisioni relative all'esercizio della responsabilità genitoriale su un minore“), portugalų kalba („[a]s decisões proferidas num Estado-Membro sobre o exercício da responsabilidade parental relativa a uma criança“) ir nyderlandų kalba („[b]eslissingen betreffende de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind“). Ir, atvirkščiai, Reglamento Nr. 2201/2003 28 straipsnio versijose kitomis kalbomis tokio skirtumo nematyti, be kita ko, žr. versijas vokiečių kalba („[d]ie in einem Mitgliedstaat ergangenen Entscheidungen über die elterliche Verantwortung für ein Kind“), danų kalba („[e]n i en medlemsstat truffet retsafgørelse om forældreansvar over for et barn“), čekų kalba („[v]ýkon rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti vydaných v členském státě“) ir estų kalba („[l]apse suhtes vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mis on teatud liikmesriigis ja on selles liikmesriigis täitmisele pööratav ning kätte antud“).

26 Kursyvu išskirta mano.

27 Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės E. Sharpston nuomonę byloje *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:377, 52 ir paskesni punktai).

2. Negalėjimas pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 prašyti paskelbti vykdytinu sprendimą, kuriuo nurodoma grąžinti vaiką ir kuris nesusijęs su sprendimu dėl tėvų pareigų

83. Reikia atskirti, pirma, sprendimus, kurie susiję su vaiko grąžinimu į kilmės valstybę narę ar kuriais nurodomas toks grąžinimas ir kurie yra sprendimo dėl tėvų pareigų pasekmė, ir, antra, sprendimus, kuriais nurodoma grąžinti asmenį, šiuo atveju – vaiką, į valstybės narės teritoriją ir kurie nėra susiję su sprendimu dėl tėvų pareigų: abiejų rūšių sprendimai gali būti susiję su vaiko grąžinimu į kilmės valstybę narę, bet tik pirmieji gali būti paskelbti vykdytiniais valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 III skyriaus 2 skirsnį.

84. Taigi, iš tiesų negalima atmesti galimybės, kad vadovaudamiesi nacionaline teise valstybių narių teismai gali nurodyti grąžinti vaiką į savo valstybės teritoriją nepriklausomai nuo sprendimo, susijusio su tėvų pareigomis, priėmimo²⁸.

85. Tačiau, jei tai nėra sprendimas dėl grąžinimo, priimtas pagal Reglamento 11 straipsnio 8 dalį (t. y. sprendimas priimtas pasibaigus Hagos procedūrai), toks nurodymas dėl grąžinimo nepatenka į Reglamento Nr. 2201/2003 materialinę taikymo sritį.

86. Iš esmės, remiantis šio reglamento 1 straipsnio 1 dalies b punktu, minėtas reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo *civilinėms*²⁹ byloms, susijusioms, be kita ko, su tėvų pareigų skyrimu, naudojimosi jomis, perdavimu ir atėmimu. Tiesa, šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad tokia kontekste sąvoka „civilinės bylos“ nėra suprantama siaurai³⁰ ir apima, be kita ko, valstybės taikomas vaiko apsaugos priemones, pavyzdžiui, įkurdinimą priimančiojoje šeimoje³¹ arba uždaramame centre³².

87. Vis dėlto tokia valstybės taikoma vaiko apsaugos priemonė visuomet yra susijusi su tėvų pareigų įgyvendinimu ir turi būti atskirta nuo priemonės, kuria nurodoma grąžinti asmenį, šiuo atveju – vaiką, į atitinkamo teismo valstybės teritoriją ir kuri nėra susijusi su jokių sprendimų dėl tėvų pareigų. Iš esmės tokios priemonės dalykas³³ – tai atitinkamos valstybės narės policijos įgaliojimų įgyvendinimas, nepatenkantis į Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo sritį³⁴.

88. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad, išskyrus Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje numatytus atvejus, teismo sprendimas, kuriuo nurodoma grąžinti vaiką į atitinkamo teismo valstybės teritoriją ir kuris nėra susijęs su sprendimu dėl tėvų pareigų, nepatenka į minėto reglamento taikymo sritį. Todėl toks sprendimas negali būti paskelbtas vykdytinu pagal šio reglamento III skyriaus 2 skirsnio nuostatas.

28 Hagos konvencijos 18, 29 ir 34 straipsniuose patikslinta, kad pagal šią konvenciją tai nedraudžiama.

29 Kursyvu išskirta mano.

30 Žr. 2007 m. lapkričio 27 d. Sprendimą *C* (C-435/06, EU:C:2007:714, 46 ir paskesni punktai) ir 2015 m. spalio 21 d. Sprendimą *Gogova* (C-215/15, EU:C:2015:710, 26 punktas). Taip pat žr. mano išvadą byloje *C* (C-435/06, EU:C:2007:543, 33 ir paskesni punktai) ir mano nuomonę byloje *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, 10 ir paskesni punktai).

31 Žr. 2007 m. lapkričio 27 d. Sprendimą *C* (C-435/06, EU:C:2007:714, 24 ir paskesni punktai) ir 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimą *A* (C-523/07, EU:C:2009:225, 21 ir paskesni punktai).

32 Žr. 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 56 ir paskesni punktai).

33 Kaip yra išaiškines Teisingumo Teismas, siekiant nustatyti, ar prašymas patenka į Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo sritį, reikia atsižvelgti į šio prašymo dalyką; žr. 2015 m. spalio 21 d. Sprendimą *Gogova* (C-215/15, EU:C:2015:710, 28 punktas); taip pat dėl 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1) (vadinamo reglamentu „Briuselis Ia“) su pakeitimais, padarytais 2014 m. lapkričio 26 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2015/281 (OL L 54, 2015, p. 1), *ex multis*, žr. 2017 m. kovo 9 d. Sprendimą *Pula Parking* (C-551/15, EU:C:2017:193, 34 punktas).

34 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato P. Mengozzi nuomonę byloje *Gogova* (C-215/15, EU:C:2015:725, 39 ir paskesni punktai).

3. Tarpinė išvada

89. Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutarties rezoliucinę dalį sudaro kelios atskiros dalys, t. y. be kita ko, globos vaikams nustatymas teismo sprendimu, nurodymas grąžinti vaikus į Anglijos teismo jurisdikcijos teritoriją, leidimas, kad vaikai būtų perduoti Airijos vaikų apsaugos tarnyboms ir kad po šio grąžinimo vaikai būtų perduoti HGT.

90. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis šios nutarties tekstu ir atsižvelgdamas į kitas susiklosčiusias aplinkybes, turi nustatyti, ar minėtoje nutartyje esančiam nurodymui grąžinti gali būti taikoma Reglamento Nr. 2201/2003 III skyriaus 2 skirsnyje numatyta sprendimo paskelbimo vykdytinu procedūra.

91. Iš išdėstytų argumentų matyti, kad į pirmąjį klausimą byloje C-325/18 PPU reikia atsakyti taip, kad tuo atveju, kai teigiama, jog vaikai buvo neteisėtai išvežti iš jų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės į kitą valstybę narę, kilmės valstybės narės teismo sprendimas, kuriuo nurodoma grąžinti šiuos vaikus ir kuris buvo priimtas ne pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje numatytą procedūrą ir nėra susijęs su tėvų pareigomis, negali būti vykdomas pagal minėto reglamento III skyriaus nuostatas. Vis dėlto tokiomis aplinkybėmis kilmės valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų pareigų, kuriame nurodoma grąžinti vaiką į šią valstybę narę, gali būti vykdomas pagal minėtas nuostatas.

C. Dėl antrojo ir trečiojo prejudicinių klausimų byloje C-325/18 PPU ir prejudicinio klausimo byloje C-375/18 PPU

92. Antrasis ir trečiasis klausimai byloje C-325/18 PPU ir klausimas byloje C-375/18 PPU turi reikšmės tik tuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme būtų pradėta sprendimo dėl vykdymo apskundimo procedūra pagal Reglamentą Nr. 2201/2003. Priešingu atveju ginčas pagrindinėje byloje nepatektų į Sąjungos teisės taikymo sritį ir Teisingumo Teismas neturėtų jurisdikcijos atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotus klausimus³⁵.

93. Taigi, atsakymai į antrąjį ir trečiąjį klausimus byloje C-325/18 PPU ir klausimą byloje C-375/18 PPU pateikiami darant prielaidą, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręs, kad, remiantis Reglamentu Nr. 2201/2003, 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutartis galėjo būti paskelbta vykdytina Airijoje pagal 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartį ir kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme pradėtai apskundimo procedūrai taikytinas minėtas reglamentas.

1. Dėl termino (antrasis ir trečiasis prejudiciniai klausimai byloje C-325/18 PPU)

94. Antruoju ir trečiuoju klausimais byloje C-325/18 PPU, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar tuo atveju, kai sprendimas dėl vykdymo buvo įvykdytas iki šio sprendimo įteikimo, pagal Sąjungos teisę šiam teismui draudžiama pratęsti Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje nustatytą terminą, per kurį turi būti apskūstas sprendimas dėl vykdymo.

³⁵ Šioje byloje nematyti, kad nacionalinėje teisėje būtų padaryta nuoroda į Reglamento Nr. 2201/2003 turinį, kiek tai susiję su taisyklių, taikytinų išimtinai atitinkamos valstybės narės nacionalinės teisės reglamentuojamai situacijai, nustatymu; šiuo klausimu žr. 2016 m. gegužės 12 d. Nutartį *Sahyouni* (C-281/15, EU:C:2016:343, 24 ir paskesni punktai ir nurodyta jurisprudencija).

a) Pirminės pastabos

95. Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad skundas dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu turi būti paduotas per vieną mėnesį arba per du mėnesius, jei šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei valstybė narė, kurioje sprendimas buvo paskelbtas vykdytinu.

96. Šioje byloje yra aišku, kad terminas skundui paduoti – tai du mėnesiai nuo 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutarties dėl vykdymo įteikimo³⁶, kad ši nutartis buvo įteikta tėvams 2017 m. rugsėjo 22 d.³⁷ ir kad jie ją apskundė 2017 m. lapkričio 24 d.³⁸ Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vadovaujasi prielaida, kad tėvų skundas buvo paduotas vėluojant 48 valandas.

97. Teisingumo Teismas iš tikrųjų neturi ginčyti šios prielaidos ir ją pagrindžiančio faktinių aplinkybių vertinimo, kurį atliko prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Be to, atrodo, kad jokia šalis neginčija aplinkybės, kad terminas skundui paduoti buvo pradėtas skaičiuoti tą dieną, kai tėvams buvo įteikta 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartis, t. y. 2017 m. rugsėjo 22 d.³⁹

98. Vis dėlto, kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nacionalinėje byloje yra 2017 m. rugsėjo 27 d. tėvų atstovo „memorandum of appearance“, parengtas pagal *Rules of the Superior Courts* (Aukštesniųjų teismų procedūros reglamentas) 12 straipsnio 9 dalį ir pagal šioje nuostatoje nurodytą tipinę formą Nr. 1, pateiktą A priedo II dalyje. Šiame dokumente tėvų atstovas nurodo, kad gavo „originating summons“, ir prašo atsiųsti „statement of claim“, ir tai atrodo susiję su prašymu paskelbti teismo sprendimą vykdytinu, kurį HGT pateikė Airijos *High Court*, prašydama paskelbti vykdytina 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutartį.

99. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tai išnagrinėti ir nustatyti, ar ta aplinkybė, jei ji pasitvirtintų, kad tėvai buvo negavę HGT prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu ar bet kokio kito reikšmingo dokumento tuo momentu, kai buvo įteikta 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartis dėl vykdymo, turi įtakos nustatant dieną, nuo kurios pradėdamas skaičiuoti apskundimo terminas.

100. Šiomis aplinkybėmis primintina, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, siekiant užtikrinti veiksmingą asmenims pagal Sąjungos teisę suteiktų pagrindinių teisių apsaugą, reikalaujama, kad šioms asmenims būtų pranešta apie visus sprendimo motyvus, kad jie galėtų apginti savo teises kuo geresnėmis sąlygomis⁴⁰. Be to, dėl Sąjungos institucijų aktų apskundimo Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad apskundimo terminas negali būti pradėtas skaičiuoti anksčiau, nei atitinkamas asmuo

36 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartyje dėl vykdymo aiškiai patikslinta, kad apskundimo terminas – du mėnesiai nuo minėtos nutarties įteikimo.

37 Žr. šios išvados 44 punktą.

38 Žr. šios išvados **Error! Reference source not found.** punktą.

39 Per posėdį paaiškėjo, kad savo rašytinėse ir žodinėse pastabose HGT suklydo ne dėl *dienos, nuo kurios skaičiuojamas terminas*, o dėl *skundo pateikimo dienos*: HGT buvo per klaidą nurodžiusi, kad „notice of motion“ jau buvo pateiktas 2017 m. lapkričio 19 d., t. y. per dviejų mėnesių terminą, jei šis buvo pradėtas skaičiuoti 2017 m. rugsėjo 22 d.; tačiau per posėdį tėvai patvirtino, kad tai yra klaida ir kad jų skundas iš tikrųjų buvo paduotas tik 2017 m. lapkričio 24 d.

40 Šiuo klausimu žr. 1987 m. spalio 15 d. Sprendimą *Heylens ir kt.* (222/86, EU:C:1987:442, 15 punktas).

susipažino su atitinkamo akto tikslu turiniu ir motyvais, kad galėtų pasinaudoti savo teise paduoti skundą⁴¹. Galiausiai, naudinga priminti Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, pagal kurią apskundimo terminas gali būti skaičiuojamas tik nuo to momento, kai pareiškėjai galėjo faktiškai susipažinti su *visu* teismo sprendimu⁴².

101. Tik tuo atveju, jei atlikęs šį nagrinėjimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad tėvų skundas buvo iš tikrųjų paduotas pasibaigus terminui, kyla klausimas, ar Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje nurodytas terminas gali būti pratęstas tuo atveju, kai sprendimas dėl vykdymo buvo įvykdytas iki šio sprendimo įteikimo asmeniui, prieštaraujančiam jo vykdymui.

b) Dėl galimybės pratęsti Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje nustatytą terminą

102. Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad apeliacinis skundas dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu turi būti paduotas per vieną mėnesį arba per du mėnesius, jei šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei valstybė narė, kurioje sprendimas buvo paskelbtas vykdytinu. Šis laikotarpis negali būti pratęstas dėl atstumo.

103. Kadangi Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalies tekste nurodyta tik tai, kad apskundimo terminas negali būti pratęstas dėl atstumo⁴³, negali būti atmesta galimybė, kad šis terminas gali būti pratęstas dėl *kitų* priežasčių nei atstumas⁴⁴.

104. Kaip teisingai nurodo tėvai, tokį pažodinį aiškinimą patvirtina ta aplinkybė, kad Reglamente Nr. 2201/2003 yra ir kitų labai aiškių nuostatų dėl galimų išimčių, draudimų ar apribojimų dėl atitinkamų teismų jurisdikcijos⁴⁵. Todėl tai, kad aiškiai draudžiamas tik termino pratęsimas dėl atstumo, rodo, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas neketino atmesti galimybės pratęsti Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje nustatytą terminą dėl kitų priežasčių.

41 Žr., be kita ko, 1980 m. kovo 5 d. Sprendimą *Könecke Fleischwarenfabrik / Komisija* (76/79, EU:C:1980:68, 7 punktą), 1988 m. liepos 6 d. Sprendimą *Dillinger Hüttenwerke / Komisija* (236/86, EU:C:1988:367, 13 ir 14 punktai), 1990 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie / Komisija* (C-180/88, EU:C:1990:441, 22 punktą), 1998 m. vasario 19 d. Sprendimą *Komisija / Taryba* (C-309/95, EU:C:1998:66, 18 ir paskesni punktai) ir 2007 m. spalio 23 d. Sprendimą *Parlamentas / Komisija* (C-403/05, EU:C:2007:624, 29 ir paskesni punktai).

42 Šiuo klausimu žr. 2017 m. sausio 26 d. EŽTT sprendimą *Ivanova ir Ivashova prieš Rusiją* (CE:ECHR:2017:0126)UD000079714, 57 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

43 Reglamento formulavimas versijoje prancūzų kalba („Ce délai ne comporte pas de prorogation à raison de la distance“) nėra aiškus, bet iš versijų kitomis kalbomis matyti, kad tai iš tikrųjų reiškia, jog terminas negali būti pratęstas dėl atstumo (žr. versijas anglų kalba: „No extension of time may be granted on account of distance“, vokiečių kalba: „Eine Verlängerung dieser Frist wegen weiter Entfernung ist ausgeschlossen“, ispanų kalba: „Dicho plazo no admitirá prórroga en razón de la distancia“, italų kalba: „Detto termine non è prorogabile per ragioni inerenti alla distanza“, portugalų kalba: „Este prazo não é susceptível de prorrogação em razão da distância“, nyderlandų kalba: „De termijn kan niet op grond van de afstand worden verlengd“).

44 Šį požiūrį taip pat gina žinomi tarptautinės privatinės teisės specialistai: pavyzdžiui, žr. Schlosser, P. F., „ES-Zivilprozessrecht“, 2-asis leidimas., Beck, Miunchenas, 2003, p. 276, Nr. 9; Oberhammer, P., „Art. 43“, *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, t. 10, 22-asis leidimas., Mohr Siebeck, Tübingen, 2011, p. 686, Nr. 11 (abu dėl 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 012, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) (vadinamo reglamentu „Briuselis I“) 43 straipsnio, kuris atitinka Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnį); Mankowski, P., „Art 33“, *Brussels IIbis Regulation*, Sellier, Miunchenas, 2012, p. 312, Nr. 38; Paraschas, K., „VO (EG) 2201/2003 Art. 33“, *Internationaler Rechtsverkehr in Zivil- und Handelssachen*, 54-asis leidimas., Beck, Miunchenas, 2018, Nr. 8. Be to, 1995 m. rugpjūčio 11 d. Sprendime *SISRO* (C-432/93, EU:C:1995:262, 15 punktą) Teisingumo Teismas, atrodė, aiškiai sutiko su galimybe, kad pagal nacionalines procesines normas gali būti pripažintas priimtinas skundas, paduotas pasibaigus dviejų mėnesių terminui, nustatytam 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (toliau – Briuselio konvencija) 36 straipsnio antroje pastraipoje, kuri atitinka Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalį.

45 Žr., be kita ko, Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnio 3 dalį: „Šis reglamentas netaikomas <...>“; 11 straipsnio 4 ir 5 dalis: „Teismas negali <...>“, 22 ir 23 straipsnius: „Teismo sprendimas <...> nepripažįstamas“, 24 straipsnį: „Kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija negali būti peržiūrima“, 25 straipsnį: „Pripažinti teismo sprendimą negali būti atsisakyta dėl to, kad pagal valstybės narės, kurioje prašoma sprendimą pripažinti, teisę <...> neleidžiama <...>“, 26 straipsnį ir 31 straipsnio 3 dalį: „Teismo sprendimas jokiais aplinkybėmis negali būti peržiūrimas iš esmės“, 31 straipsnio 1 dalį: „[n]ei asmuo <...>, nei vaikas <...> [negali] paduoti jokių teikimų <...>“ arba 34 straipsnį: „Teismo sprendimas dėl apeliacinio skundo gali būti užginčytas tik <...>“.

105. Tokia pat išvada darytina ir tuomet, kai Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje numatytas apskundimo terminas aiškinamas atsižvelgiant į kontekstą. Iš 33 straipsnio bendros sistemos matyti, kad šio straipsnio 5 dalyje numatyto apskundimo termino tikslas – neuždelsti kitoje valstybėje narėje priimtų sprendimų, kurie buvo paskelbti vykdytinais pagal 31 straipsnį, vykdymo. Šis tikslas išplaukia iš tos aplinkybės, kad apskundimo terminas pagal Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalį taikomas tik skundai, kurį paduoda *vykdymui prieštaraujantis asmuo*, t. y. tuo atveju, kai buvo priimtas sprendimas dėl vykdymo. Ir, atvirkščiai, minėto reglamento 33 straipsnio 4 dalyje nėra numatyta termino, taikomo *asmens, prašančio vykdyti sprendimą*, skundai, kai šis asmuo ginčija teismo, į kuri buvo kreiptasi, atsisakymą tenkinti jo pagal 28 straipsnį pateiktą prašymą, kuriuo siekiama, kad kitoje valstybėje narėje priimtas sprendimas būtų paskelbtas vykdytinu.

106. Darytina išvada, kad neatmetama galimybė pratęsti terminą, be kita ko, kai dėl šio pratęsimo nekyla rizikos nepagrįstai uždelsti sprendimo, paskelbto vykdytinu, vykdymo.

107. Taip yra šios bylos aplinkybėmis, kai sprendimas, kurį prašoma paskelbti vykdytinu, jau buvo įvykdytas iki skundo padavimo, todėl dėl apskundimo termino pratęsimo nebekyla rizikos uždelsti vykdymą. Gali būti net teigiama, kad tokiu atveju vykdymui prieštaraujančio asmens skundas, paduotas pagal Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalį, kaip ir vykdymo prašančio asmens skundas, numatytas šio straipsnio 4 dalyje, gali būti pateiktas netaikant jokio apribojimo dėl termino. Tačiau net nedarant tokios išvados, pakanka konstatuoti, jog šiuo atveju, kad ir kaip būtų, terminas neturėtų būti taikomas griežtai.

108. Darytina išvada, kad pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 kompetentingam teismui nedraudžiama pratęsti minėto reglamento 33 straipsnio 5 dalyje nustatyto termino skundai paduoti⁴⁶. Vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, kiekvienos valstybės narės nacionalinės teisės sistemoje turi būti nustatytos procesinės taisyklės dėl tokio termino pratęsimo.

c) Dėl įvairių veiksmų palyginimo pratęsiant apskundimo terminą, numatytą Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje

109. Net jei pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 neatmetama galimybė pratęsti arba atnaujinti⁴⁷ minėto reglamento 33 straipsnio 5 dalyje numatytą terminą, vis dėlto šio termino taikymas – tai principas, nuo kurio gali būti nukrypta tik tinkamai pagrįstais atvejais.

110. Be to, nacionalinio teismo teisė pratęsti ar atnaujinti terminą tokiais atvejais yra ribojama lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų⁴⁸.

⁴⁶ Siekiant išsamumo reikia pažymėti, kad 1988 m. vasario 4 d. Sprendimas *Hoffmann* (145/86, EU:C:1988:61) ir 2006 m. vasario 16 d. Sprendimas *Verdoliva* (C-3/05, EU:C:2006:113), kuriuos cituoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kuriais visų pirma remiasi HGT, nepaneigia šio aiškinimo. Tiesa, kad šiuose sprendimuose Teisingumo Teismas nurodė, jog Briuselio konvencijos 36 straipsnyje, kuris atitinka Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalį, nustatytas terminas taikytinas griežtai. Vis dėlto Sprendime *Hoffmann* Teisingumo Teismas nurodė tik tai, kad nagrinėjama nuostata turi būti aiškinama taip, kad šalis, nepateikusi skundo dėl šioje nuostatoje numatyto sprendimo dėl vykdymo, nebegali įvykdymo etape remtis teisėtu pagrindu, kurį ji galėjo nurodyti apskūsdama sprendimą dėl vykdymo (1988 m. vasario 4 d. Sprendimas *Hoffmann*, 145/86, EU:C:1988:61, 34 punktas). Taip pat Sprendime *Verdoliva* Teisingumo Teismas nusprendė tik tai, kad vien asmens, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, susipažinimas su sprendimu negali pakeisti minėtoje nuostatoje įtvirtinto reikalavimo įteikti sprendimą, kiek tai susiję su numatyto apskundimo termino skaičiavimo pradžia (2006 m. vasario 16 d. Sprendimas *Verdoliva*, C-3/05, EU:C:2006:113, 38 punktas).

⁴⁷ Vokietijos teisėje numatytas ne termino pratęsimas, o atnaujinimas.

⁴⁸ Žr. mano išvadą byloje *Puškár* (C-73/16, EU:C:2017:253, 46 ir 47 punktai).

111. Pirma, neatrodo, kad šioje byloje kiltų problemų dėl to, ar paisoma lygiavertiškumo principo, kuris reiškia, kad procesinės apskundimo taisyklės, skirtos teisėms, suteiktoms asmenims pagal Sąjungos teisę, apsaugoti, negali būti mažiau palankios nei taikomos panašioms vidaus situacijoms⁴⁹. Iš tiesų, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal Airijos teisę teismui yra suteikti įgaliojimai pratęsti apskundimo terminus tinkamai pagrįstais atvejais ir tuomet, kai taikoma nacionalinė teisė⁵⁰.

112. Antra, remiantis veiksmingumo principu, naudojimasis pagal Sąjungos teisę suteiktomis teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas dėl nacionalinės teisės procesinių taisyklių⁵¹.

113. Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad Reglamente Nr. 2201/2003 ir visų pirma jo III skyriaus 2 skirsnyje yra įtvirtinta pusiausvyra tarp asmens, kuris prašo vykdyti sprendimą, teisės, kad jo reikalavimai būtų tenkinti greitai, ir asmens, prieštaraujančio teismo sprendimo vykdymui valstybėje narėje, kurioje prašoma vykdyti sprendimą, teisės veiksmingai paprieštarauti kitoje valstybėje narėje priimto sprendimo vykdymui⁵². Be to, visos Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatos visų pirma kyla dėl tikslo užtikrinti, kad būtų kuo labiau atsižvelgta į tai, kas naudingiausia vaikui, ir pasirūpinti, kad būtų užtikrintos šio vaiko pagrindinės teisės, įtvirtintos Chartijos 24 straipsnyje, ir yra grindžiamos šiuo tikslu⁵³.

114. Darytina išvada, kad kai nacionalinis teismas, kaip antai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šioje byloje, taiko savo nacionalinės teisės procesines taisykles, sprenddamas dėl Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje numatyto termino pratęsimo, šis teismas turi pasirūpinti, kad būtų apsaugotas teisių ir tikslų, nurodytų pirmesniame punkte, veiksmingumas. Siekiant įgyvendinti šį reikalavimą konkrečiu atveju gali tekti pratęsti terminą, taip pat teismas gali nustatyti tokio pratęsimo laiko ribas. Tam, kad būtų pasiekta įvairių veiksmų pusiausvyra, atitinkamas teismas turi atsižvelgti į bendrą reglamento sistemą ir į konkrečiu atveju susiklosčiusių aplinkybių visumą.

115. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės atsižvelgti, be kita ko, į tokias toliau nurodytas aplinkybes.

1) Termino viršijimo apimtis

116. Reglamentu Nr. 2201/2003 siekiama ne tik greitai įgyvendinti teismo sprendimus, kuriuos prašoma paskelbti vykdytinais, bet taip pat užtikrinti teisinį saugumą pripažįstant ir vykdant tokius teismo sprendimus. Vis dėlto teisiniui saugumui gali būti pakenkta, jei jau įvykdyto sprendimo teisėtumo ginčijimui nebūtų taikomos jokios laiko ribos. Tuo labiau jei panaikinus sprendimą dėl vykdymo gali visiškai pasikeisti dėl skuboto vykdymo susiklosčiusi faktinė situacija, t. y. tokiu atveju, kaip šioje byloje, jei šio panaikinimo pasekmė būtų vaikų grąžinimas į valstybę narę, kurioje buvo prašoma vykdyti sprendimą⁵⁴. Taigi, nacionalinis teismas turi atsižvelgti į tai, kiek laiko praėjo nuo iš pradžių numatyto termino. Šioje byloje 48 valandų tėvų vėlavimas paduoti skundą buvo minimalus, todėl šio skundo priėmimas neturi lemiamo skirtumo, palyginti su pradiniu terminu, numatytu Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje.

49 Žr., be kita ko, 1976 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Rewe-Zentralfinanz ir Rewe-Zentral* (33/76, EU:C:1976:188, 5 punktas), 2004 m. sausio 7 d. Sprendimą *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 67 punktas) ir 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *TDC* (C-327/15, EU:C:2016:974, 90 punktas).

50 Šiuo klausimu žr. šios išvados 23 punkte cituojamą Airijos teisės nuostatą.

51 Žr. šios išvados 49 išnašoje nurodytą jurisprudenciją.

52 Dėl Briuselio konvencijos 36 straipsnio, kuris atitinka Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalį, žr. 2006 m. vasario 16 d. Sprendimą *Verdoliva* (C-3/05, EU:C:2006:113, 26 ir paskesni punktai), taip pat mano išvadą byloje *Verdoliva* (C-3/05, EU:C:2005:722, 38 ir paskesni punktai ir nurodyta jurisprudencija); tuo pačiu klausimu dėl Reglamento Nr. 2201/2003 žr. 2008 m. liepos 11 d. Sprendimą *Rinaw* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 101 punktas).

53 Žr., be kita ko, Reglamento Nr. 2201/2003 33 konstatuojamąją dalį.

54 Žr. šios išvados 64 punktą.

2) Reglamento Nr. 2201/2003 tikslai

117. Reglamento Nr. 2201/2003 tikslas yra ne tik palengvinti teismo sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, pripažinimą ir vykdymą kitose valstybėse narėse, bet ir išvengti tokių sprendimų paskelbimo vykdytiniais, jei tam prieštarauja minėto reglamento 23 straipsnyje numatyti nepripažinimo pagrindai. Taigi, siekiant veiksmingai taikyti Reglamentą Nr. 2201/2003, siejamą su Chartija, tai, kad būtų išsaugota faktinė situacija, susiklosčiusi dėl sprendimo, kuriam akivaizdžiai taikytini nepripažinimo pagrindai, paskelbimo vykdytinu ir įvykdymo, nesuteikiant atsakovui galimybės tam paprieštarauti, atrodo, kelia daugiau problemų nei skundo, pateikto vėluojant 48 valandas, palyginti su iš pradžių numatytu terminu, priėmimas. Tuo labiau tai galioja, nes žala, padaryta Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatų veiksmingumui dėl neteisėto sprendimo įvykdymo, išlieka tiek ilgai, kiek išlieka faktinė situacija, susiklosčiusi dėl minėto įvykdymo⁵⁵.

3) Teisės į veiksmingą teisinę gynybą pažeidimas

118. Skirtingai nei teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose, kuriems skirtas Reglamentas Nr. 1215/2012, vadinamas reglamentu „Briuselis Ia“⁵⁶, ir teismo sprendimų, susijusių su bendravimo teisėmis ir vaiko sugražinimu, kurie nurodyti Reglamento Nr. 2201/2003 40 straipsnyje⁵⁷, atveju, Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai nenumatė, kad sprendimų paskelbimo vykdytiniais procedūra netaikoma teismo sprendimams dėl tėvų pareigų, kaip jie suprantami pagal Reglamentą Nr. 2201/2003. Kaip per posėdį įtikinamai pabrėžė Lenkijos vyriausybė, reglamentai „Briuselis Ia“ ir „Briuselis Ia“ šiuo atžvilgiu nėra tapatūs, nes antrasis yra paremtas tikslu atsižvelgti į tai, kas naudingiausia vaikui. Dėl vaiko ir tėvų teisių jautraus pobūdžio ir svarbos sprendimai dėl tėvų pareigų nėra vykdomi automatiškai, netaikant jokios valstybės narės, kurioje prašoma vykdyti sprendimą, priežiūros. Taigi, Reglamento Nr. 2201/2003 III skyriaus 2 skirsnyje numatytos teismo sprendimų paskelbimo vykdytiniais procedūros taikymas yra būtina išankstinė sąlyga siekiant bet kokio kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo, susijusio su tėvų pareigomis, įvykdymo⁵⁸.

119. Ši procedūra apima du privalomus etapus. Tiesa, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 31 straipsnio 1 dalį teismas, gavęs prašymą paskelbti sprendimą vykdytinu, iš pradžių turi priimti sprendimą nedelsdamas, ir šiame etape nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nei vaikas negali pateikti pastabų. Tačiau paskui, prieš tiesiogine prasme įvykdant šį sprendimą dėl vykdymo, asmeniui, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, turi būti suteikta galimybė paduoti skundą, pasiremiant, be kita ko, vienu iš minėto reglamento 23 straipsnyje numatytų nepripažinimo pagrindų⁵⁹, ir laiku paprieštarauti vykdymui.

120. Pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį bet koks pagrindinių teisių įgyvendinimo apribojimas pateisinamas tik tuomet, jei juo nekeičiama šių teisių esmė ir jei jis yra būtinas ir tikrai reikalingas kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

55 Šiuo klausimu ir pagal analogiją žr. 2003 m. balandžio 10 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija* (C-20/01 ir C-28/01, EU:C:2003:220, 36 punktas).

56 Žr. Reglamento Nr. 1215/2012, vadinamo reglamentu „Briuselis Ia“, 39 straipsnį.

57 Žr. šios išvados **Error! Reference source not found.** ir **Error! Reference source not found.** punktus.

58 Žr. 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 118 punktas) ir mano nuomonę byloje *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, 71 ir paskesni punktai).

59 Šiuo klausimu žr. 2008 m. liepos 11 d. Sprendimą *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 101 punktas). Taip pat šiame kontekste dėl Briuselio konvencijos 36 straipsnio, kuris atitinka Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalį, žr. mano išvadą byloje *Verdoliva* (C-3/05, EU:C:2005:722, 41 ir 42 punktai): „<...> konvencijos 36 straipsnis procedūriškai papildo Briuselio konvencijos 27 ir 28 straipsniuose išvardytus materialinius atsisakymo pripažinti pagrindus“. Be to, iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos taip pat matyti, kad asmuo, prieštaraujantis, kad būtų vykdomas sprendimas, kuris buvo priimtas kitoje Sąjungos valstybėje narėje ir kuriam taikomas tarpusavio pripažinimo mechanizmas, turi turėti galimybę remtis akivaizdžiai nepakankama teisės, užtikrintos pagal Europos žmogaus teisių konvenciją, apsauga. Tik tuomet, jei nėra tokios nepakankamos apsaugos, gali būti taikoma prezumpcija dėl Konvencijoje užtikrintų teisių lygiavertės apsaugos Sąjungos teisėje ir valstybių narių teismai gali visiškai taikyti tokį tarpusavio pripažinimo mechanizmą; žr. 2016 m. gegužės 23 d. EŽTT sprendimą *Avotiņš prieš Latvija* (CE:ECHR:2016:0523JUD001750207, 116 punktas).

121. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tik išimtinėmis aplinkybėmis, kai yra neatidėliotinos skubos atvejis ir kai tai privaloma paisant pirmiausia vaiko interesų, ir tik tuo atveju, kai nepakanka pagal Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnį patvirtintų laikinųjų priemonių, pagal šį reglamentą priimtas sprendimas dėl vykdymo išimties tvarka ir nukrypstant nuo bendrosios taisyklės gali tapti vykdytinas iškart, kai tik jis priimtas, ir įvykdytas iki apskundimo procedūros pabaigos. Teisingumo Teismas yra pripažinęs tokių aplinkybių buvimą tuo atveju, kai turėjo būti įvykdytas sprendimas, pagal kurį buvo nurodyta priverstinai įkurdinti vaiką uždarame centre kitoje valstybėje narėje, kai vaikas jau buvo pabėgęs ir kelis kartus bandė žudyti ir kai tik pats vaikas (o ne jo tėvai) prieštaravo šiam įkurdinimui⁶⁰.

122. Iš faktinių aplinkybių pagrindinėje byloje aiškiai matyti, kad šioje byloje tokių išimtinių aplinkybių visiškai nebuvo. Iš tiesų, tuo metu, kai CFA ir HGT socialiniai darbuotojai pradėjo vykdyti 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartį dėl vykdymo ir išvežė vaikus atgal į Angliją tėvams nežinant, vaikai buvo saugūs priimančiojoje šeimoje Anglijoje. Taigi nebuvo nei pavojaus, kad tėvai vėl pabėgs su vaikais, nei pavojaus pakenkti vaikų gerovei, dėl kurių būtų būtina nedelsiant įvykdyti nutartį dėl vykdymo.

123. Be to, neaišku, kodėl išvežti vaikus atgal į Angliją reikėjo taip skubiai, kad tai turėjo būti padaryta net prieš įteikiant tėvams nutartį dėl vykdymo, nors HGT laukė, kol praeis beveik dvi savaitės po 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutarties priėmimo, kol 2017 m. rugsėjo 21 d. pateikė prašymą paskelbti minėtą nutartį vykdytina.

124. Galiausiai, šioje byloje sprendimo dėl vykdymo įvykdymas nedelsiant, t. y. vaikų grąžinimas į Angliją, galėjo padaryti nepataisomą žalą dėl kad ir laikino tėvų ir vaikų atskyrimo. Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad, kalbant apie mažus vaikus, biologinis laikas negali būti skaičiuojamas remiantis bendraisiais kriterijais, atsižvelgiant į tokių vaikų intelektines ir psichologines savybes ir jų raidos tempą⁶¹. Kaip yra pažymėjęs Teisingumo Teismas, šiomis aplinkybėmis dėl atskyrimo kyla pavojus negrįžtamai pakenkti atitinkamų vaikų ir jų tėvų santykiams ir padaryti nepataisomą psichologinę žalą⁶². Darytina išvada, kad šioje byloje tėvų procesinės teisės į veiksmingą teisinę gynybą veiksmingumas padarė įtakos ir jų materialinės teisės į šeimos gyvenimo gerbimą, įtvirtintos Chartijos 7 straipsnyje, apsaugos veiksmingumui.

125. Šiomis aplinkybėmis nebūtina atsakyti į klausimą, ar toks tėvų teisės į veiksmingą teisinę gynybą, kaip antai numatytos Chartijos 47 straipsnyje, apribojimas pakenkė šios teisės esmei, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį. Pakanka konstatuoti, kad Airijos ir Anglijos institucijų veikimo būdas padarė ypač didelę žalą pagrindinei tėvų teisei į veiksmingą teisinę gynybą, ir tai visiškai nebuvo būtina siekiant apsaugoti vaikų saugumą ir vadovautis visų pirma jų interesais, todėl buvo nepateisinama.

4) Priežastinis ryšys tarp termino nesilaikymo ir administravimo institucijos elgesio

126. Tiesa, kad šioje byloje aiškiai nematyti, jog būtų tiesioginis priežastinis ryšys tarp, pirma, nepateisinamo tėvų teisės į veiksmingą teisinę gynybą pažeidimo ir, antra, to, kad paduodami savo skundą dėl sprendimo dėl vykdymo tėvai nesilaikė Reglamento Nr. 2201/2003 33 straipsnio 5 dalyje numatyto termino. Be to, tėvų atstovai nurodė, kad už šį vėlavimą yra atsakingi jie, o ne tėvai⁶³.

60 Žr. 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 121 ir paskesni punktai).

61 2008 m. liepos 11 d. Sprendimas *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 81 punktas).

62 Žr., *ex multis*, 2010 m. liepos 1 d. Sprendimą *Povse* (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 35 ir 36 punktai), 2010 m. spalio 5 d. Sprendimą *McB* (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 28 punktas) ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Aguirre Zarraga* (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, 39 ir 40 punktai).

63 Žr. šios išvados 46 punktą.

127. Vis dėlto, kaip teisingai nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, negalima atmesti tikimybės, jog HGT elgesys ir pagrindinės bylos aplinkybės, atsižvelgiant į jų visumą, galėjo sukelti tėvams atgrasymo jausmą, kuris juos privertė manyti, kad nėra prasmės skusti Airijoje sprendimą dėl vykdymo, jei šis sprendimas buvo įvykdytas dar prieš tai, kai buvo jiems įteiktas. Šiomis aplinkybėmis negalima atmesti, jog yra netiesioginis priežastinis ryšys tarp tokio atgrasymo jausmo ir jų vėlavimo paduoti skundą.

128. Taigi, atsižvelgiant į pagrindinės bylos faktines aplinkybes, visų pirma, negalima paneigti tikimybės, kad yra galimas priežastinis ryšys tarp, pirma, to, kaip HGT nagrinėjo atitinkamos šeimos bylą, ir, antra, šios šeimos pabėgimo į Airiją⁶⁴.

129. Antra, 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutartis, kuria vaikams buvo skirta teismo nustatyta globa ir nurodyta juos grąžinti, buvo priimta nedalyvaujant tėvams ir tokiomis aplinkybėmis, kuriomis, kaip per posėdį patvirtino daugelis šalių, būtų galima bent jau abejoti, ar tėvai būtų turėję faktinę galimybę pareikšti savo nuomonę⁶⁵.

130. Trečia, ši nutartis buvo paskui paskelbta vykdytina Airijoje ir nepagrįstai⁶⁶ iš tikrųjų įvykdyta, nesuteikiant tėvams galimybės tam paprieštarauti, nors akivaizdu, kad jie galėjo pasiremti tam tikrais Reglamento Nr. 2201/2003 23 straipsnyje numatytais nepripažinimo pagrindais⁶⁷, ypač tuo, kad HGT bylos iškėlimo dokumentas nebuvo jiems įteiktas laiku, ir tuo, kad Anglijos *High Court* sprendimas buvo priimtas nesuteikęs jiems faktinės galimybės būti išklaustytiems.

131. Ketvirta, visiškai logiška, kad tėvai, vaikus grąžinus į Angliją, visų pirma siekė užginčyti Anglijoje 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutartį.

132. Penkta, *Court of Appeal of England and Wales* (Apeliacinis teismas, Anglija ir Velsas) atsisakė leisti paduoti apeliacinį skundą dėl šios nutarties ir šio atsisakymo motyvavimas buvo mažų mažiausiai glaustas ir nerodo, kad būtų atsižvelgta į akivaizdžiai probleminę 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutarties pobūdį, kiek tai susiję su tėvų teise būti išklaustytiems⁶⁸.

133. Šios aplinkybės visos kartu galėjo apsunkinti ir galiausiai uždelsti tėvų skundo padavimą Airijoje⁶⁹, net jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad remiantis įvairiomis faktinėmis aplinkybėmis gali būti daroma išvada, kad jie ketino paduoti skundą per nustatytą terminą. Kaip per posėdį teisingai pažymėjo tėvų atstovas, šiomis aplinkybėmis svarbu nepamiršti, kad tėvai yra sunkioje socialinėje ir ekonominėje situacijoje esantys asmenys, kurie neabejotinai turi mažiau išteklių savo gynybai organizuoti nei institucija, su kuria jie turi reikalą.

64 Žr., be kita ko, šios išvados 33 ir paskesnius punktus.

65 Žr. šios išvados **Error! Reference source not found.** ir **Error! Reference source not found.** punktus.

66 Žr. šios išvados **Error! Reference source not found.** punktą.

67 Žr. šios išvados **Error! Reference source not found.** punktą.

68 Žr. šios išvados 45 punktą. Šiame teismo sprendime parašyta: „Remiantis šiam teismui pateiktais dokumentais nematyti jokie pareiškėjų skundų pagrindimo. [Pareiškėjai] galėjo dalyvauti rugsėjo 8 d. posėdyje, bet pabėgo. Šiuo metu pateikti techninio pobūdžio argumentai, susiję su teise į teisingą procesą, teise keliauti ir globos teisėmis, neturi reikšmės, tuo labiau kad vaikai dabar vėl patenka į šio teismo jurisdikciją.“ (Išversta mano.)

69 Šiuo klausimu dėl Sąjungos institucijų aktų apskundimo Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad vėlavimas paduoti skundą gali būti laikomas atleistina klaida, jei atitinkama institucija elgėsi taip, kad šis elgesys suklaidino sąžiningai besielgiantį asmenį arba turėjo lemiamą įtaką šiam suklaudinimui (2003 m. gegužės 15 d. Sprendimas *Pitsiorlas / Taryba ir ECB*, C-193/01 P, EU:C:2003:281, 24 punktą). Šiame kontekste taip pat žr. 2001 m. gruodžio 6 d. EŽTT sprendimą *Tsironis prieš Graikiją* (CE:ECHR:2001:1206JUD004458498, 27 ir paskesni punktai).

5) Šalių elgesys

134. Pagrindinės bylos medžiagoje nėra jokios informacijos, kuri leistų manyti, jog tėvų skundo padavimas vėliau nei iš pradžių numatytas terminas parodo, kad jie ketino delsti arba norėjo sutrukdyti taikyti numatytus terminus ar juos apeiti, skirtingai nei, atrodo, buvo byloje *Hoffmann*⁷⁰. Priešingai, iš šios bylos aplinkybių matyti, kad tėvai veikė sąžiningai ir padarė viską, ką galėjo, kad jų skundas būtų paduotas per nustatytą laikotarpį.

135. Kita vertus, jau buvo nurodyta, kad HGT ir atitinkamos Airijos tarnybos šioje byloje neparodė deramo rūpestingumo⁷¹. Visų pirma skubotas sprendimo dėl vykdymo įvykdymas buvo nepateisinamas⁷². Šių institucijų elgesys tuo labiau neatleistinas, nes tai yra administravimo institucijos, kurios, kitaip nei vienas iš tėvų, paliktas „klasikinio“ tarptautinio vaiko pagrobimo atveju, nėra asmeniškai suinteresuotos vaikų grąžinimu, o turėtų veikti tik taip, kad apsaugotų visų pirma šių vaikų interesus. Tačiau CFA ir HGT veikimo būdas šioje byloje neatitiko šio tikslo.

d) Tarpinė išvada

136. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad į antrąjį ir trečiąjį klausimus byloje C-325/18 PPU reikia atsakyti taip, kad byloje, susijusioje su Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis dėl vykdymo, šią bylą nagrinėjantis teismas, vadovaudamasis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi kompetenciją pratęsti minėto reglamento 33 straipsnio 5 dalyje numatytą apskundimo terminą. Atitinkamas teismas, remdamasis visomis aplinkybėmis ir atsižvelgdamas į lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus, turi įvertinti, ar reikalingas toks termino pratęsimas. Atlikdamas šį vertinimą šis teismas gali, be kita ko, atsižvelgti į tai, kad sprendimo dėl vykdymo įvykdymas iki jo įteikimo asmeniui, prieštaraujančiam šiam vykdymui, – tai nepateisinamas šio asmens teisės į veiksmingą teisinę gynybą, įtvirtintos Chartijos 47 straipsnyje, pažeidimas.

2. Dėl įpareigojimo nustatymo (byla C-375/18 PPU)

137. Kaip buvo nurodyta pirmiau⁷³, jau pateikus prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-325/18 PPU, tėvai kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą ir paprašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones – nustatyti HGT įpareigojimą, kad ji nebetęstų kūdikio įvaikinimo procedūros ir nepradėtų dviejų vyresnių vaikų įvaikinimo procedūros, kol nesibaigs procesas pagrindinėje byloje.

138. Būtent šiomis aplinkybėmis užduodamas klausimą byloje C-375/18 PPU prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar pagal Sąjungos teisę ir visų pirma pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 draudžiama, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kitos valstybės narės viešajai institucijai nustatytą įpareigojimą taikyti apsaugos priemones, pagal kurį šiai institucijai būtų uždrausta pradėti vaikų įvaikinimo procedūrą šios kitos valstybės narės teismuose, net jei toks įpareigojimas yra būtinas siekiant apsaugoti šalių, dalyvaujančių procese dėl pagal minėto reglamento 33 straipsnio 5 dalį paduoto skundo, teises.

70 Žr. šios išvados 46 išnašą.

71 Žr., be kita ko, šios išvados **Error! Reference source not found.** ir paskesnius punktus bei **Error! Reference source not found.** ir paskesnius punktus.

72 Žr. šios išvados **Error! Reference source not found.** ir paskesnius punktus.

73 Žr. šios išvados **Error! Reference source not found.** ir **Error! Reference source not found.** punktus.

a) Pirminės pastabos

139. Užduodamas savo klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ypač pabrėžia tą aplinkybę, kad įpareigojimas, kurį jo prašoma nustatyti, būtų skirtas kitos valstybės narės viešajai institucijai.

140. Šiuo klausimu svarbu pažymėti, jog iš tiesų tokio įpareigojimo nustatymas užsienio viešajam subjektui tam tikromis aplinkybėmis gali sukelti specifinių klausimų konstitucinės arba tarptautinės viešosios teisės srityje.

141. Vis dėlto, kaip teisingai pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tai nėra kišimasis į Jungtinės Karalystės nacionalinių teisminių, vykdomąjį ar administracinį suverenitetą, nes įpareigojimas, dėl kurio kreipiamasi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, būtų skirtas HGT kaip minėtame teisme vykstančio apskundimo proceso šaliai. Procesą dėl vykdymo Airijoje pradėjo pati HGT ir šiuo metu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme vykstantis procesas tėra pirmojo tęsinys. Taigi, abejotina, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme vykstantis procesas galėtų neturėti poveikio HGT. Be to, Europos konvencijoje dėl valstybių imuniteto⁷⁴ taip pat vadovaujamosi mintimi, kad valstybė, įstojusi į bylą kitos valstybės teisme, pripažįsta šios valstybės teismo jurisdikciją, kiek tai susiję su atitinkama byla, ir todėl negali remtis savo imunitetu nuo jurisdikcijos.

142. Kad ir kaip būtų, Teisingumo Teismui nereikia apibrėžti, ar HGT kaip kitos valstybės narės viešosios institucijos statusas šioje byloje galėtų sutrukdyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuriame vyksta atitinkamas procesas, nustatyti HGT įpareigojimą taikyti apsaugos priemonės. Iš esmės, siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, turi būti nustatyta tik tai, ar pagal Sąjungos teisę ir ypač pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 nedraudžiama nustatyti tokį įpareigojimą.

b) Dėl „anti-suit injunctions“ draudimo

143. Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi prezumpcija, kad atitinkama įvaikinimo procedūra Jungtinėje Karalystėje – tai teisminė procedūra arba bent jau tokia procedūra, kuriai vykstant turi būti priimami teismo sprendimai, jam kyla klausimas, ar įpareigojimas, pagal kurį HGT būtų nurodyta netęsti ar nepradėti tokios procedūros, reikštų draudimą HGT kreiptis į kompetentingus Anglijos teismus ir todėl toks įpareigojimas prilygtų tam tikros formos „anti-suit injunction“, draudžiamam pagal Teisingumo Teismo sprendimus bylose *Turner*⁷⁵ ir *Allianz ir Generali Assicurazioni Generali*⁷⁶.

144. Visų pirma pažymėtina, jog iš rašto, kurį 2018 m. kovo 27 d. HGT išsiuntė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, matyti, kad sprendimas dėl įkurdinimo („placement order“), kuriuo HGT buvo leista ieškoti galimų įvaikinti kūdikiui ir laikinai jį įkurdinti pas juos, buvo priimtas jau 2017 m. gruodžio 21 d.⁷⁷ Be to, HGT nurodo, kad būsimą prašymą priimti sprendimą dėl kūdikio įvaikinimo („adoption order“) turėtų pateikti patys galimi tėviai. Taigi nėra visiškai aišku, ar dėl to, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įpareigojęs HGT netęsti kūdikio įvaikinimo procedūros, HGT iš tikrųjų būtų uždrausta kreiptis į Anglijos teismą. Be to, per posėdį, surengtą vykstant šiam procesui, HGT patvirtino, kad neketino pradėti dviejų vyresnių vaikų įvaikinimo procedūros.

⁷⁴ Europos Taryba, *Série des traités européens*, Nr. 74.

⁷⁵ 2004 m. balandžio 27 d. Sprendimas *Turner* (C-159/02, EU:C:2004:228).

⁷⁶ 2009 m. vasario 10 d. Sprendimas *Allianz ir Generali Assicurazioni Generali* (C-185/07, EU:C:2009:69).

⁷⁷ Žr. šios išvados 47 punktą.

145. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi apibrėžti, ar įpareigojimas, kurį prašo nustatyti tėvai, iš tikrųjų apima „anti-suit“ elementą, t. y. kad dėl šio įpareigojimo HGT būtų uždrausta kreiptis į Anglijos teismą. Jei taip nėra, nematyti, kodėl tokio įpareigojimo nustatymas turėtų kelti problemų atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su „anti-suit injunctions“.

146. Kad ir kaip būtų, konstatuotina, jog net darant prielaidą, kad toks prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nustatytas įpareigojimas dėl apsaugos priemonių taikymo galėtų laikinai, kol bus baigtas procesas pagrindinėje byloje, sutrukdyti HGT kreiptis į Anglijos teismą dėl kūdikio ar dviejų vyresnių vaikų įvaikinimo, toks įpareigojimas vis dėlto nebūtų draudžiamas pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 ar kitas Sąjungos teisės nuostatas.

147. Pirma, įpareigojimas, dėl kurio nustatymo HGT tėvai kreipiasi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi teismą, yra ne „anti-suit injunction“, o „freezing“ arba „Mareva injunction“. Tokiu įpareigojimu nesiekama sutrukdyti šaliai, kuriai jis skirtas, kreiptis į kitą teismą, jo tikslas – neleisti, kad iki bylos nagrinėjimo pabaigos ši šalis sukurtų negrįžtamą faktinę situaciją, kai sprendimas, kuris bus priimtas išnagrinėjus šią bylą, taps visiškai neveiksmingas. Taigi, siekiama išsaugoti faktinės situacijos *status quo*, kol bus išnagrinėta byla⁷⁸.

148. Antra, net darant prielaidą, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis toks „freezing injunction“ apima „anti-suit“ elementą, t. y. dėl jo HGT draudžiama kreiptis į Anglijos teismą, jis nepatektų į jurisprudencijos, susijusios su „anti-suit injunctions“ draudimu, taikymo sritį.

149. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas byloje *Turner ir Allianz ir Generali Assicurazioni Generali* nusprendė, kad „anti-suit injunction“, t. y. nagrinėtu atveju – įpareigojimas, kuriuo buvo siekiama uždrausti asmeniui pradėti ar tęsti procesą kitos valstybės narės teismuose, neatitinka Briuselio konvencijos ir Reglamento Nr. 44/2001, vadinamo reglamentu „Briuselis I“, nes tokiu įpareigojimu nesilaikoma principo, kad kiekvienas teismas, į kurį kreipiamasi, pagal jam taikytinas taisykles pats nustato, ar jis turi jurisdikciją spręsti jam pateiktą ginčą⁷⁹. Toks kišimasis į kitos valstybės narės teismo jurisdikciją taip pat nesuderinamas su tarpusavio pasitikėjimo principu, kuriuo pagrįsta privaloma jurisdikcijos paskirstymo sistema, kurios turi paisyti visi teismai, patenkantys į šių teisinių priemonių taikymo sritį⁸⁰.

150. Vis dėlto samprotavimas, kuriuo grindžiamas šis „anti-suit injunctions“ draudimas, negali būti taikomas šios bylos aplinkybėmis.

151. Pavyzdžiui, byloje, kuriose Teisingumo Teismas konstatavo „anti-suit injunctions“ nesuderinamumą su Briuselio-Lugano sistemos teisinėmis priemonėmis, šiais įpareigojimais buvo siekiama neleisti, kad vienos valstybės narės teisme nagrinėjamos bylos šalis kitos valstybės narės teisme pradėtų ar tęstų teismo procesą prieš kitą tos pačios bylos šalį ir *dėl to paties dalyko*⁸¹. Tokiomis aplinkybėmis pirmojo teismo nustatytas „anti-suit injunction“ iš tikrųjų reiškė jurisdikcijos taisyklių, numatytų pagal Briuselio-Lugano teisinės priemonės, nepaisymą ir kišimąsi į antrojo teismo kompetenciją pačiam taikyti šias taisykles.

78 Finansų srityje tokiu „freezing injunction“ nurodoma laikinai areštuoti turtines teises, siekiant neleisti skolininkui parduoti turto, kad nebūtų atimta galimybė juo disponuoti kreditoriui (žr. mano išvadą byloje *Meroni*, C-559/14, EU:C:2016:120, 2 punktas). Teisingumo Teismas nematė kliūčių nustatyti tokį įpareigojimą, net jei asmuo, kuriam jis skirtas, nebuvo išklaustas, jei šis asmuo turėjo galimybę ginti savo teises teisme, kuris nustatė minėtą įpareigojimą (žr. 2016 m. gegužės 25 d. Sprendimą *Meroni*, C-559/14, EU:C:2016:349, 54 punktas).

79 2004 m. balandžio 27 d. Sprendimas *Turner* (C-159/02, EU:C:2004:228, 25 punktas), 2009 m. vasario 10 d. Sprendimas *Allianz ir Generali Assicurazioni Generali* (C-185/07, EU:C:2009:69, 29 punktas) ir 2015 m. gegužės 13 d. Sprendimas *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316, 33 punktas).

80 2004 m. balandžio 27 d. Sprendimas *Turner* (C-159/02, EU:C:2004:228, 24 punktas), 2009 m. vasario 10 d. Sprendimas *Allianz ir Generali Assicurazioni Generali* (C-185/07, EU:C:2009:69, 30 punktas) ir 2015 m. gegužės 13 d. Sprendimas *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316, 34 punktas).

81 2004 m. balandžio 27 d. Sprendimas *Turner* (C-159/02, EU:C:2004:228, 9 ir paskesni punktai) ir 2009 m. vasario 10 d. Sprendimas *Allianz ir Generali Assicurazioni Generali* (C-185/07, EU:C:2009:69, 11 ir paskesni punktai).

152. Šioje byloje situacija yra visiškai kitokia, kaip per posėdį pažymėjo ir Jungtinės Karalystės vyriausybė.

153. Iš tiesų, nesiekama sutrukdyti HGT kreiptis į kitos valstybės narės teismą dėl to paties dalyko, kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, nes Anglijoje pradėtos arba tęsiamos teismo procedūros dėl įvaikinimo dalykas yra visiškai kitoks. Taigi, šiuo atveju nebūtų nei *lis pendens* situacijos, nei atitinkamų teismų jurisdikcijos kolizijos.

154. Tai tuo labiau galioja, nes pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 valstybių narių teismų jurisdikcijos kolizija yra reglamentuojama tik dėl sprendimų, patenkančių į šio reglamento taikymo sritį. Tačiau sprendimas dėl įvaikinimo ir jo parengiamosios priemonės nepatenka į Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo sritį, todėl pagrindinėje byloje nėra tokios kolizijos, kaip tai suprantama pagal minėtą reglamentą⁸².

155. Darytina išvada, kad atsižvelgiant į principus, išplaukiančius iš jurisprudencijos, susijusios su „anti-suit injunctions“, nedraudžiama, kad šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nustatytų HGT įpareigojimą taikyti apsaugos priemonės, siekiant, kad ji netęstų arba nepradėtų įvaikinimo procedūros Anglijoje.

c) Dėl įpareigojimo taikyti apsaugos priemonės naudingumo pagrindinės bylos aplinkybėmis

156. Šios bylos aplinkybėmis, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 bendrą sistemą ir ją pagrindžiantį tarpusavio pasitikėjimo principą, taip pat nedraudžiama, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nustatytų HGT įpareigojimą taikyti apsaugos priemonės.

157. Tiesa, Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnyje laikinųjų priemonių taikymas yra numatytas tik tais atvejais, kai valstybės narės teismas turi skubiai imtis tokių priemonių dėl šioje valstybėje narėje esančių asmenų ar turto. Tačiau ši jurisdikcija yra numatyta tiesiogiai tik tam, kad būtų galimybė ją įgyvendinti aplinkybėmis, kuriomis nukrypstama nuo kitos valstybės narės teismo jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės⁸³.

158. Todėl aplinkybė, kad aiškiai numatytas tik tokių laikinųjų priemonių taikymas, visiškai nepaneigia to, kad valstybių narių teismai tose srityse, kuriose jie turi jurisdikciją pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, gali taikyti laikinąsias priemones, kad užtikrintų šiuose teismuose vykstančių procesų veiksmingumą.

159. Tokių priemonių gali prireikti tokiu kaip šios bylos atveju, kai viena šalis, šiuo atveju – HGT, visiškai negarantuoja atitinkamam teismui, kad įvykdys sprendimą, kuris bus priimtas šio teismo pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 nagrinėjamoje byloje.

160. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teisingai nurodo, kad įprastomis aplinkybėmis nebūtų būtina nustatyti įpareigojimą taikyti apsaugos priemonės, skirtą tokiam procese dalyvaujančiai kitos valstybės narės viešajai institucijai, nes ši institucija turėtų dalyvauti šiame procese ir sutikti įvykdyti sprendimą, kuris bus priimtas.

161. Vis dėlto, kaip matyti iš pagrindinės bylos aplinkybių, šioje byloje HGT dalyvavo tik skundo nagrinėjimo Airijos *High Court* procese, per kurį buvo apskūsta 2017 m. rugsėjo 21 d. Airijos *High Court* nutartis dėl vykdymo ir kuris baigėsi 2018 m. sausio 18 d. Ir, atvirkščiai, HGT nusprendė nedalyvauti apeliaciniame procese, kurį pradėjo tėvai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme apskundę 2018 m. sausio 18 d. Airijos *High Court* nutartį. Be to, HGT prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pranešė, kad, kad ir kaip būtų, ji neketina grąžinti

82 Šiuo klausimu žr. 2015 m. gegužės 13 d. Sprendimą *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316, 36 punktą).

83 Šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimą *Detiček* (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 38 punktą).

vaikų ir kad buvo pradėta kūdikio įvaikinimo procedūra. Šiuo klausimu HGT teigė, kad Anglijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės ir kad vaikai niekuomet nepateko į Airijos teismų jurisdikciją. Tačiau šis požiūris, nepaisant klausimo, kas šioje byloje turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, grindžiamas klaidingu Reglamento Nr. 2201/2003 supratimu. Iš tiesų, kaip, visų pirma, per posėdį patvirtino Komisija, šiame reglamente aiškiai numatyta, kad valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teismai turi jurisdikciją nagrinėti skundus dėl sprendimų dėl vykdymo.

162. Taigi, HGT iš pradžių pasirėmė Reglamentu Nr. 2201/2003 savo naudai, kad 2017 m. rugsėjo 8 d. Anglijos *High Court* nutartis būtų paskelbta vykdytina, ir šiuo tikslu pradėjo sprendimo paskelbimo vykdytinu procedūrą pagal minėto reglamento 28 straipsnį. Paskui, kartu su atitinkamomis Airijos institucijomis, pažeidė šiame reglamente nustatytus procesinius reikalavimus ir įvykdė sprendimą dėl vykdymo prieš tai, kai šis sprendimas buvo įteiktas tėvams. Galiausiai, ji nusprendė, jog neprivalo iki pabaigos dalyvauti sprendimo dėl vykdymo apskundimo procese ir neplanuoja vykdyti sprendimo, kurį priims jurisdikciją turintis teismas pasibaigus šiam procesui.

163. Šiomis aplinkybėmis HGT nesuteikė garantijų, būtinų tarpusavio pripažinimo ir pasitikėjimo principams įgyvendinti, nors šie principai yra Reglamentu Nr. 2201/2003 sukurtų mechanizmų veikimo pagrindas. Kaip neseniai yra priminęs Teisingumo Teismas, tarpusavio pasitikėjimo ir pagalbos sistema iš esmės reiškia, kad dalyvaujančios nacionalinės institucijos turi sudaryti sąlygas, kad atitinkamos kitų valstybių narių institucijos galėtų naudingai ir laikydamosi pagrindinių Sąjungos teisės principų suteikti pagalbą⁸⁴.

d) Tarpinė išvada

164. Į prejudicinį klausimą byloje C-375/18 PPU reikia atsakyti taip, kad pagal Sąjungos teisę ir visų pirma pagal Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas nedraudžiama, kad valstybės narės teismas kitos valstybės narės viešajai institucijai, kuri yra šiame teisme vykstančio proceso šalis, nustatytą įpareigojimą taikyti apsaugos priemonės, pagal kurį šiai institucijai būtų uždrausta pradėti arba tęsti vaikų įvaikinimo procedūrą šios kitos valstybės narės teismuose.

VI. Išvada

165. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Airija) klausimus byloje C-325/18 PPU atsakyti taip:

1. Tuo atveju, kai teigiama, kad vaikai buvo neteisėtai išvežti iš jų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės į kitą valstybę narę, kilmės valstybės narės teismo sprendimas, kuriuo nurodoma grąžinti šiuos vaikus ir kuris buvo priimtas ne pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje numatytą procedūrą ir nėra susijęs sprendimu dėl tėvų pareigų, negali būti vykdomas pagal minėto reglamento III skyriaus nuostatas. Vis dėlto tokiomis aplinkybėmis kilmės valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų pareigų, kuriame nurodoma grąžinti vaiką į šią valstybę narę, gali būti vykdomas pagal minėtas nuostatas.
2. Byloje, susijusioje su Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis dėl vykdymo, šią bylą nagrinėjantis teismas, vadovaudamasis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi kompetenciją pratęsti minėto reglamento 33 straipsnio 5 dalyje numatytą apskundimo terminą. Atitinkamas teismas, remdamasis visomis aplinkybėmis ir atsižvelgdamas į lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus, turi įvertinti, ar reikalingas toks termino pratęsimas. Atlikdamas šį vertinimą šis teismas

84 Žr. 2018 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, 61 punktą).

gali, be kita ko, atsižvelgti į tai, kad sprendimo dėl vykdymo įvykdymas iki jo įteikimo asmeniui, prieštaraujančiam šiam vykdymui, – tai nepateisinamas šio asmens teisės į veiksmingą teisinę gynybą, įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, pažeidimas.

166. Be to, siūlau Teisingumo Teismui į *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Airija) prejudicinį klausimą byloje C-375/18 PPU atsakyti taip:

Pagal Sąjungos teisę ir visų pirma pagal Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas nedraudžiama, kad valstybės narės teismas kitos valstybės narės viešajai institucijai, kuri yra šiame teisme vykstančio proceso šalis, nustatytą įpareigojimą taikyti apsaugos priemonės, pagal kurį šiai institucijai būtų uždrausta pradėti arba tęsti vaikų įvaikinimo procedūrą šios kitos valstybės narės teismuose.